

ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE ZDRUŽENJ ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

**Primerjava modelov v evropskih državah
in njihova uporabnost za delovanje Andragoškega društva
Slovenije**

dr. Zoran Jelenc

Ljubljana, maj 2000

Andragoško društvo Slovenije

ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE ZDRUŽENJ ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

**Primerjava modelov v evropskih državah
in njihova uporabnost za delovanje Andragoškega društva
Slovenije**

dr. Zoran Jelenc

Ljubljana, maj 2000

Andragoško društvo Slovenije

VSEBINA

		Stran
1	UVOD	5
2	PROBLEM IN METODA RAZISKOVANJA	8
2.1	Problem	8
2.2	Cilji raziskovanja in raziskovalna vprašanja	13
2.3	Metode in opis raziskovanja	15
3	ASOCIACIJE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH	18
3.1	Splošne opredelitve in vloga nacionalnih organizacij za izobraževanje odraslih	18
3.2	Mednarodne asociacije pri izobraževanju odraslih	23
3.3	Krovna nacionalna združenja za izobraževanje odraslih v evropskih državah	25
3.3.1	Avstrija	25
3.3.2	Češka republika	28
3.3.3	Danska	29
3.3.4	Estonija	31
3.3.5	Finska	32
3.3.6	Francija	36
3.3.7	Hrvaška	36
3.3.8	Irska	36
3.3.9	Italija	38
3.3.10	Litva	38
3.3.11	Madžarska	39
3.3.12	Nemčija	39
3.3.13	Norveška	39
3.3.14	Španija	40
3.3.15	Svedska	40
3.3.16	Švica	43
3.3.17	Velika Britanija	43

4	DELOVANJE IN ORGANIZIRANOST KROVNIH NACIONALNIH ZDRUŽENJ ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH	45
4.1.	Naziv in splošna opredelitev	45
4.2	Članstvo	48
4.3	Cilji in naloge	51
4.4	Dejavnosti	53
4.5	Organiziranost	54
4.5.1	Zaposlenost osebja	55
4.5.2	Institucionaliziranost	56
4.5.3	Organizacijska razčlenjenost	57
4.6	Modeli organiziranosti	58
4.6.1	Združenje posameznikov	59
4.6.2	Združenje organizacij	61
4.6.3	Združenje organizacij in posameznikov	65
5	STALIŠČA ČLANIC IN ČLANOV ANDRAGOŠKEGA DRUŠTVA SLOVENIJE O ORGANIZIRANOSTI IN DELOVANJU DRUŠTVA	68
5.1.	Kakšno mnenje imajo člani/članice o zdajšnji organiziranosti Društva in vplivu le-te na njegovo delovanje	68
5.2	Za kakšne modele organiziranosti ADS se zavzemajo člani/članice	69
5.3	Druge pobude člano/članice ADS za delovanje in organiziranost društva	72
6	SKLEPNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI	74
7	VIRI	80

1. UVOD

Dne 22. januarja 1999 je letna skupščina Andragoškega društva Slovenije (v nadaljevanju: ADS ali Društvo) v Mariboru, po razpravi o Poročilu predsednice ADS o delu društva v obdobju maj 1997 - januar 1999 in predlogu programa za naslednje obdobje, sprejela mojo pobudo, da se s primerjalno raziskavo prouči delovanje asociacij za izobraževanje odraslih organizacij v drugih državah v Evropi. S takšno raziskavo naj bi ugotovili, kako so organizirane in kako delujejo asociacije, ki v posameznih državah kot nevladne organizacije skrbijo za razvoj in uveljavljanje izobraževanja odraslih in andragoške stroke. Na podlagi teh ugotovitev bi lahko sprožili razpravo o organiziranosti in delu ADS in se odločali o morebitnih spremembah.

Pobudo sem utemeljeval s kritičnimi ugotovitvami o delu ADS (na podlagi podatkov iz poročila predsednice in predloženega programa za prihodnje obdobje) in s tem, da je ob sicer še zmeraj obsežnih, pomembnih in zahtevnih nalogah pri razvijanju izobraževanja odraslih in andragogike v Sloveniji dejavnost Društva sorazmerno skromna in njegov vpliv na razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji majhen. Z izjemo ožjega vodstva ni čutiti delovanja organizacijskih enot ADS (npr. podružnic) in tudi sicer ni veliko takšnih dejavnosti in projektov, ki bi aktivirali članstvo. Tudi predloženi program ne obeta nič novega, saj je pretežno deklarativen in ne vsebuje dejavnosti in projektov, ki bi spodbudili članstvo k večji aktivnosti. Spričo tega se je umestno vprašati, ali je zdajšnja organiziranost Društva takšna, da lahko spodbudi večjo aktivnost članstva in društvenih organov, ali pa bi bilo treba organiziranost in delovanje Društva pomembneje spremeniti in Društvo reorganizirati. Pri tem bi za zgled mogočih načinov organiziranosti takšne asociacije, kot je ADS, lahko vzeli primere in modele iz drugih držav.

Predlagal sem, da bi sam prevzel izpeljavo primerjalne raziskave, kot njen nosilec, pri njeni izpeljavi pa bi sodeloval študent ali študentka andragogike, ki bi s tem opravil-a svojo diplomsko nalogo.

Pobudo je Skupščina načelno sprejela, za njeno udejanjenje pa je zadolžila Izvršni odbor ADS, ki je na svoji 16. seji, dne 14. aprila 1999, sprejel sklep 3 (potem ko je takole opredelil premet razprave v 2. točki dnevnega reda: "Dr. Zoran Jelenc je ADS ponudil izdelavo elaborata o organiziranosti in delovanju ADS v bodoče, ki bo obravnavan na IO ADS in na skupščini"), to pa je: "Dr. Zoran Jelenc do junija 1999 pripravi elaborat - koncept organiziranosti in delovanja ADS v bodoče. Za realizirano nalogo prejme nagrado v višini 50.000,00 SIT."

Sklep sem - tudi iz dodatnih pogovorov in pojasnil s predstavniki ADS - razumel tako, da je IO sprejel mojo pobudo za izdelavo raziskave; ta sicer ne bo "elaborat o organiziranosti in delovanju ADS v bodoče", kot jo je formuliral IO ADS, temveč primerjalna analiza delovanja asociacij za izobraževanje odraslih, ki bo omogočila razpravo o "organiziranosti in delovanju ADS v bodoče". S sklepom je bila uradno sprejeta moja pobuda za izpeljavo naloge, kakršno je načelno sprejela skupščina in kakršno sem predlagal.

Naloga je potekala tako, kot sem predlagal. Za sodelovanje pri raziskavi sem pridobil študentko Metko Bahlen, po statusu je bila tedaj absolventka enopredmetnega študija andragogike, ki je nalogo sprejela kot svoje diplomsko delo. Vsebinsko je potekala v skladu s predlagano pobudo (podrobnejši načrt naloge je v naslednji točki), organizacijsko pretežno v lastni režiji (nosilec in sodelavka) z nekaj administrativne pomoči ADS. Denar, ki ga je za izpeljavo naloge odobril IO ADS, je bil na moj predlog v celoti nakazan študentki, in je bil porabljen za organizacijsko izpeljavo naloge in materialne stroške, ki ji je imela študentka, da je lahko opravila nalogo. Pri izpeljevanju naloge so nastajale različne ovire, ki so vplivale predvsem na časovno izpeljavo naloge. Poleg nekaterih organizacijsko-administrativnih težav (npr. ovire pri uporabi sedeža ADS za komuniciranje z izbranimi osebami in organizacijami v tujini) so na časovni potek raziskovanja vplivale predvsem težave pri pridobivanju podatkov od zaprosenih organizacij in posameznikov v tujini; za pridobitev temeljitih podatkov je bilo potrebno veliko truda, počasno pridobivanje ustreznih podatkov pa je povzročilo precejšnje podaljšanje časa za raziskovanje, ki je bil precej daljši kot je bilo načrtovano ob začetku raziskovanja. Delo je potekalo v letu 1999.

Študentka Metka Bahlen je svojo diplomsko nalogo objavila z naslovom *Delovanje združenj za izobraževanje odraslih in organiziranost Andragoškega društva Slovenije*. Diplomsko nalogo je uspešno zagovarjala v oktobru 1999.

Dr. Zoran Jelenc

2. PROBLEM IN METODA RAZISKOVANJA

2.1. Problem

Izobraževanje odraslih je dejavnost, ki je zelo pomembna za razvoj tako družbe kot tudi njenih članov - posameznikov, skupin in organizacij. Za razliko od izobraževanja otrok in mladine, ki mu država in družba nasploh namenjata veliko pozornost in skrbita, da je sistemsko (z upravljanjem, zakonodajo, omrežjem izvajalcev in programov, financiranjem, razvojno in raziskovalno infrastrukturo itn.) čimbolj urejena, je izobraževanje odraslih večidel še zmeraj na obrobju državne skrbi in navadno tudi družbene pozornosti. Zaradi tega in tudi zaradi drugih razlogov¹ je za organiziranost izobraževanja odraslih značilno, da so velik del družbene skrbi za njegov razvoj bolj ali manj spontano ali na pobudo zastopnikov izobraževanja odraslih (izvajalcev, izobraževalcev, organizatorjev, udeležencev, uporabnikov itn.) začele prevzemati nevladne in/ali prostovoljske organizacije - društva, združenja, asociacije itn. v interesu naštetih dejavnikov pri izobraževanju odraslih ali tudi v vlogi posrednikov med njimi in državo in širšo družbo. Dejavnost takšnih asociacij se je v različnih državah razvijala različno, saj praviloma odslikava značilnosti družbe, v kateri deluje. Pri tem jo pomembno določajo tako splošne družbene in politične razmere, zgodovinske in kulturne značilnosti, gospodarska razvitost itn. kot tudi specifične potrebe populacije, razvoj andragoške stroke ter razvitost, organiziranost in sistemska urejenost izobraževanja odraslih.

Temeljne podmene in izhodišča problema, ki smo ga želeli podrobneje raziskati, so bile:

- da se združenja za izobraževanje odraslih v tej ali oni obliki nahajajo v vseh državah, kjer poteka organizirana dejavnost izobraževanja odraslih;
- da so združenja organizirana tako, da predvsem zadovoljujejo potrebe zainteresiranih dejavnikov na področju izobraževanja odraslih in jih ustrezno zastopajo v odnosih z drugimi družbenimi dejavniki (država, družbene dejavnosti, panoge, stroke itn.);

---

¹ Na te v našem poročilu le opozarjamo in jih ne bomo intenzivneje in podrobneje obravnavali.

- da je ob različnih zvrsteh organiziranosti asociacij za izobraževanje odraslih - te lahko zastopajo ožje interese določene vrste dejavnosti izobraževanja odraslih ali populacij (članstva), ki se v njih interesno združujejo - zelo verjetno, da v določeni družbi (državi, območju) nastaja potreba po skupni (krovni) asociaciji ali združenju, ki po potrebi zadovoljuje interese vseh in deluje za njihovo skupno korist;
- da je organiziranost združenj prilagojena specifičnim razmeram, možnostim in potrebam družbe, v kateri delujejo;
- da imajo združenja, čeravno opravljajo v različnih okoljih različne specifične naloge, veliko značilnosti, po katerih so si vsa med seboj podobna, in da lahko iz tega izluščimo njihove temeljne cilje, funkcije, vloge in tudi prevladujoče naloge;
- da združenja s svojim delovanjem spodbujajo aktivno delovanje tako organizacij kot tudi posameznikov in vseh relevantnih dejavnikov pri izobraževanju odraslih v svojih okoljih, kjer delujejo, in tako opravljajo vlogo pomembnega razvojnega dejavnika v družbi.

Ni razloga, da ne bi tako pojmovali tudi vloge in dejavnosti Andagoškega društva Slovenije. Položaj izobraževanja odraslih in andragogike v Sloveniji sta bila v preteklosti takšna, da je bilo prav Društvo tisti aktivni in pomemben dejavnik, ki je odločilno pomagal premostiti neugodne razmere in ustvariti ugodne, tako strokovne kot tudi politične podlage za njihovo premostitev in utiranje poti iz krize ter aktivno sooblikovanje novih možnosti.²

Primer ADS nas lahko tudi prepriča, da je združenje ali društvo živ organizem, in da je društvo lahko ves čas ali dalj časa uspešno le, če se živo odziva na razmere in probleme, ki označujejo neko dejavnost v določenem času. Čim društvo opusti ali zmanjša intenziteto svojega delovanja in zgubi stik z dejavnostjo, za katero deluje in ki naj bi jo s svojim delovanjem pomagalo razvijati, se lahko znajde v stanju stagnacije ali celo nazadovanja in se njegova uspešnost in učinkovitost lahko vidno zmanjša; lahko celo pride do stanja, ki ga ne moremo označiti drugače kot z izrazom

---

² Vlogo in prispevek ADS k razvoju izobraževanja odraslih v sedemdesetih in osemdesetih letih smo temeljito prikazali s posebno raziskavo leta 1997 (Jelenc 1998). Iz opravljenih analiz se lahko trdno prepričamo, da je bil izhod iz krize izobraževanja odraslih v 80-tih letih večinoma zaslug zagnanega dela vodstva in članov ADS.

društveno mrtvilo ali negibnost. To kaže, da mora društvo, če želi biti uspešno, nenehno vzdrževati, spopolnjevati, obnavljati in spreminjati svojo dejavnost in organiziranost. Če je potrebno, in če se ugotovi, da s svojo organiziranostjo ne more več učinkovito opravljati svojih nalog, je smotrno, da sproži kritično razpravo o svojem delu in organiziranosti in se, če so utemeljeni razlogi za to, po potrebi tudi reorganizira.

Razmere kažejo, da je za ADS zdaj pravi, če ne že celo skrajni čas, da se kritično oceni in sproži razpravo o načinih svojega delovanja in organiziranosti. V zapisniku letne skupščine ADS januarja 1999 je mogoče najti takšne kritične izjave, kot so: da "društva ni čutiti", da podružnice niso aktivne in jih člani društva ne čutijo, da "na ravni vrhovnih organov društvo še deluje, drugače pa aktivnosti članov ni", da je treba sprožiti razpravo o tem, "ali je sedanja ureditev še ustrezna" in "ali je sploh smiselna delitev na podružnice, ki niso aktivne"; v razpravi o programu Društva v prihodnjem obdobju pa: da je "deklarativen, saj ni nihče za nič zadolžen", da "nikogar z ničemer ne obvezuje" in da v taki obliki, kot je predložen, ni izvedljiv. Podobno sliko bi dobili, če bi kritično pregledali delovanje Društva v zadnjih desetih letih. V kritičnih ugotovitvah, ki so bile izražene na zadnji skupščini, se nedvomno ne zrcalijo le značilnosti delovanja ADS v zadnjem obravnavanem obdobju (od leta 1997 do 1999), temveč se je brzkone zdajšnje stanje Društva postopoma oblikovalo vsaj nekaj zadnjih let, če že ne celo zadnje desetletje.

Andragoško društvo Slovenije je po značilnostih svoje organiziranosti in delovanja nedvomno najbolj široko splošno združenje, torej krovna nacionalna organizacija za izobraževanje odraslih in andragogiko v Sloveniji, ki bi morala imeti nekakšen osrednji položaj v dejavnosti. Torej bi jo morali kot takšno doživljati tudi njeni člani in bi seveda morala takšna pričakovanja in funkcije izpolnjevati tudi s svojim delovanjem in organiziranostjo. Najmanj, kar bi moralo storiti, da bi ustrezalo tej vlogi, je to, da bi ponudilo program dejavnosti, v katerem bi člani videli možnost, da se udeležijo njihove potrebe in interesi; potem bi se pa moralo Društvo tudi organizirati tako, da bi imelo možnost, da tak program udeležijo in tako ustreže svojim članom.

V preteklosti je Društvo nedvomno imelo takšen položaj; to potrjujejo ugotovitve iz že omenjene raziskave o njegovem preteklem delovanju (Jelenc 1998). Vprašanje je, kdaj ga je začelo izgubljati in ali ga sploh še ima? In, seveda, kaj je povzročilo takšno spremembo? Ena od mogočih razlag je ta, da je v zadnjem desetletju, točneje od leta 1991, ko je bil ustanovljen Andragoški center Slovenije (ACS), ta profesionalno delujoča strokovna institucija za izobraževanje odraslih prevzela večino nalog in funkcij pri razvijanju izobraževanja odraslih v Sloveniji, s tem pa je Društvo ostalo brez svojega standardnega in prejšnja leta uspešnega programa in dejavnosti. Tega, da je imel ACS, kot profesionalna organizacije, mnogo boljše gnotne, kadrovske in organizacijske možnosti za uspešno in učinkovito delo pri takšnih nalogah, ni potrebno posebej utemeljevati. V tem primeru ne gre za neustrezno delovanje ACS, temveč za vprašanje, ali je v novih razmerah ADS znalo izoblikovati novim razmeram ustrezen program in ali ima s prejšnjim načinom delovanja in organiziranosti sploh možnosti, da uspešno opravlja nalogo krovne nacionalne organizacije za izobraževanje odraslih.

Seveda pa ta vprašanja ne pomenijo, da v Sloveniji, ob profesionalni organizaciji, kot je ACS, ne potrebujemo tudi krovne organizacije za izobraževanje odraslih. Nasprotno, spodbujajo razmišljanje in potrebo po drugačni vlogi Andragoškega društva Slovenije v primerjavi s tisto, kakršno je imelo v preteklosti. O potrebi po povečevanju njegove aktivnosti pa lahko tehtneje presojamo, če kritično ocenimo zdajšnji položaj izobraževanja odraslih v Sloveniji in potrebe in možnosti za njegov prihodnji razvoj. Prav ADS je v začetku leta 2000 z organizacijo kritične razprave članstva s predstavniki države (med njimi je bil tudi minister za šolstvo in šport)³ opozorilo (ADS 2000), da se v razvoju izobraževanja odraslih v Sloveniji, potem ko smo lahko prvo polovico devetdesetih let označili kot obdobje "intenzivnega razvojnega zagona", ki sovпада s prav tako zelo pozitivnimi trendi razvoja v svetu, vnovič kažejo znaki krize in stagnacije. Njeni najbolj izraziti znaki so: ni zagotovljena celovitost strategije vseživljenjskosti učenja; izrazita zapostavljenost izobraževanja odraslih pri upravljanju, minimalistično pristopanje k urejanju zakonodaje o

---

³ Pogovor je potekal dne 29.2.2000 v Ljubljani, tema pogovora je bila "Država - mati ali mačeha izobraževanju odraslih.

izobraževanju odraslih, zlasti na področju formalnega (šolskega) izobraževanja; slabosti v razvoju omrežja in neenakost dostopa do izobraževanja; relativno upadanje deleža z izobraževanje odraslih v javnih sredstvih; nezadostna razvitost razvojne in raziskovalne infrastrukture; neustreznost programov za usposabljanje andragogov; nestimulativna davčna politika pri izobraževanju odraslih, neizdelanost razvojnih načrtov za izobraževanje odraslih itn. (ADS 2000).

Potem, ko je v začetku devetdesetih let kazalo, da bo izobraževanje odraslih eno najbolj propulzivnih in hitro napredujočih področij razvoja v Sloveniji⁴, se je položaj začel slabšati tudi pri najbolj 'poklicanih' nosilcih razvojnega zagona, to sta ACS in Filozofska fakulteta. Če ti dve ustanovi vsaka zase ne delujeta optimalno in če se ob tem tudi ne usklajujeta med seboj, tako da bi sledili skupno zastavljenemu in sprejetemu cilju, to pa je nadaljnje razvijanje izobraževanja odraslih in pospeševanje njegovega razvoja v skladu s skupno sprejeto strategijo, kaj šele če si med seboj nasprotujeta, potem nastajajo v realizaciji razvojne vizije prevelike vrzeli, da bi se leta lahko udejanjila; še več, lahko se začne podirati tudi tam, kjer se je že uspešno ali vsaj obetajoče udejanjala. Za zdajšnji položaj je značilno tudi to, da je premalo sodelovanja med delujočimi asociacijami za izobraževanje odraslih, med razvojnimi institucijami in asociacijami ter med vsemi temi in ADS.⁵

Položaj prav kliče po aktiviranju neke skupne, krovne organizacije, ki bi s svojim delom lahko vplivala na nastali položaj stimulatивно in usklajevalno ter poskušala z ustreznim aktiviranjem potencialnih zmogljivosti - ki jih Slovenija ima - naravnati razvoj v bolj pozitivno smer in ki bi poskušala preprečevati stopnjevanje razglašenosti med ključnimi dejavniki razvoja izobraževanja odraslih.

Kot relativno novo in drugačno pojavnost pri našem izobraževanju odraslih v devetdesetih letih moramo označiti tudi nastajanje novih organizacij (zlasti izvajalcev) in njihovih asociacij. Tako imamo zdaj poleg dozdajšnjih asociacij, njihov tipični zastopnik je Zveza ljudskih univerz Slovenije, še nekatere nove, to pa so zlasti:

---

⁴ Ker so ti podatki znani, jih tu ne bomo vnovič naštevali; tudi ti so opisani v gradivu za pogovor, ki ga je februarja 2000 organiziralo ADS (ADS 2000).

združenje izobraževalcev odraslih v srednjih šolah, združenje zasebnih izvajalcev izobraževanja odraslih, neformalne asociacije, ki nastajajo z razvijanjem novih oblik, kot so študijski krožki, projektno učenje za mlade (PUM), borze znanja itn. Te organizacije, ki združujejo članstvo s posebnimi, vsebinsko ožje naravnanimi interesi, so morda članom bližje in zadovoljijo glavnino njihovih interesov. Kaj potem še ostane krovni organizaciji, je vprašanje, ki so ob tem postavljala in za zdaj nanj še ni odgovora. Pobuda, da Društvo o tem razmisli, pa je bila že dana na že omenjeni letni skupščini. (ADS, 1999).

Andragogi v Sloveniji so se prostovoljno povezali v krovno stanovsko asociacijo ADS že v šestdesetih letih (Društvo je bilo ustanovljeno leta 1968). Društvo je nevladna organizacija in zdaj povezuje posameznike, ki delujejo na področju izobraževanja odraslih; je prostovoljsko stanovsko strokovno združenje. Njegov razvoj in delovanje so določale tako objektivne družbene okoliščine s svojim odnosom do izobraževanja odraslih in tudi potrebe stroke. ADS se je s svojim delovanjem ves čas bolj ali manj aktivno odzivalo na razmere v družbi in stroki in je skušalo nanje tudi vplivati.

2.2. Cilji raziskovanja in raziskovalna vprašanja

Rdeča nit v naši raziskavi je bilo proučevanje sestave, delovanja in organiziranosti združenj za izobraževanje odraslih, ki delujejo kot nacionalna krovna združenja na tem področju. Pojemovno-teoretska podlaga za raziskavo je zato bil širši študij o združenjih za izobraževanje odraslih v svetu in o organiziranosti nacionalnih krovnih združenj, ki delujejo v tej dejavnosti.

Prvi cilj raziskave je bil pridobitev podatkov o delovanju nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih, ki bi omogočili oblikovanje ugotovitev o njihovem delu, sestavi in organiziranosti.

Drugi cilj naloge je bil analitična obravnava pridobljenih podatkov o delovanju

---

⁵ Podrobneje glej v prispevkih pod naslovom Spet kriza slovenskega izobraževanja odraslih. (Jelenc 1999).

krovnih nacionalnih organizacij v posameznih državah. Podatke smo želeli obdelati po nekaterih merilih, ki smo jih določili, da bi na tej podlagi opredelili njihove značilnosti in omogočili primerljivost podatkov. Domnevali smo, da nam bo to omogočilo določitev nekaterih tipičnih modelov in načinov organiziranosti in delovanja združenj. Takšne podatke naj bi potem uporabili tudi za ocenitev organiziranosti Andragoškega društva Slovenije in še zlasti za njegovo primerjavo s sorodnimi združenji v drugih državah ter za presojo o uporabnosti spoznanih modelov iz drugih držav pri presoji možnosti za morebitno reorganizacijo ADS.

Tretji cilj naloge je bil ugotoviti stališča članov ADS o možnostih, da uporabimo modele delovanja združenj za izobraževanje odraslih v drugih državah, ki smo jih spoznali z našo primerjalno raziskavo, pri morebitnem spreminjanju organiziranosti ADS. Kot vzporedni cilj tega dela raziskovanja pa smo postavili še ugotavljanje stališč članov o zdajšnjem delovanju, položaju, organiziranosti in učinkovitosti delovanja ADS; ponudili smo jim tudi možnost, da dajo pobude in predloge za izboljšanje delovanja Društva, čeravno to ni bil temeljni namen našega raziskovanja.

V skladu s temi tremi cilji in področji raziskovanja, vsako smo si pri raziskovanju postavili bolj razčlenjena raziskovalna vprašanja.

1. Podatki o delovanju nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih:

- 1.1. Ali v obravnavani državi imajo asociacijo, ki deluje kot krovno nacionalno združenje za izobraževanje odraslih?
- 1.2. Kdo so njeni/e člani/ce?
- 1.3. Kateri so njeni glavni cilji in naloge?
- 1.4. Kakšna je njena organizacijska sestava (upravljanje, administracija, sekcije, podružnice itn.) in organiziranost?
- 1.6. Kako deluje, da bi lahko udeleževala svoje cilje (v javnosti in znotraj organizacije)?
- 1.7. organizacije)?
- 1.8. Kakšno je njeno delovanje v strokovnem in družbenem okolju?

2. Modeli organiziranosti krovnih organizacij za izobraževanje odraslih:

- 2.1. Ali imajo organizacije iz različnih držav, ki jih obravnavamo, skupne značilnosti, po katerih so organizirane?
  - 2.2. Katere so te značilnosti in v katerih državah se pojavljajo?
  - 2.3. Ali lahko na podlagi teh značilnosti izoblikujemo značilne tipe ali modele organiziranosti in kje (na katerih geografskih, družbenih itn.) območjih se le-ti pojavljajo?
3. Stališča članic in članov ADS:
- 3.1. Kakšno mnenje imajo člani o zdajšnji organiziranosti društva in vplivu le-te na njegovo delovanje?
  - 3.2. Ali menijo, da so v ADS potrebne kakšne spremembe?
  - 3.3. Kakšna so njihova stališča o modelih organiziranosti krovnih organizacij za izobraževanje odraslih v drugih državah?
  - 3.4. Ali bi bil kateri od modelov lahko zgled za reorganizacijo delovanja Andragoškega društva Slovenije?
  - 3.5. ADS Kaj še predlagajo člani društva in ali imajo kakšne pobude glede delovanja in organiziranosti?

2.3. Metode in opis raziskovanja

Pri raziskovanju smo uporabili te pogloblitve metode:

a/ Študij primarnih in sekundarnih virov: zlasti pri oblikovanju teoretične podlage za nadaljnje raziskovanje,

b/ Deskriptivna metoda: opis temeljnih značilnosti delovanja krovnih nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih,

c/ Metoda primerjalnega raziskovanja: primerjava in analiza delovanja krovnih nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih, opredeljevanje njihovih značilnosti in določitev tipičnih modelov organiziranosti,

č/ Metoda empiričnega raziskovanja: to metodo smo uporabili pri pridobivanju temeljnih podatkov za prikaz delovanja nacionalnih združenj in pri ugotavljanju stališč članic in članov ADS. Za ta namen smo izdelali dva vprašalnika: *a/* za podatke o

nacionalnih združenjih iz drugih držav - dve različici, daljši in krajši vprašalnik, in b/ za ugotavljanje stališč članov ADS.

Potek raziskovanja lahko razdelimo na tri poglobitne dele:

- zbiranje podatkov iz dosegljivih virov in študij le-teh;
- empirično ugotavljanje podatkov o nacionalnih združenjih za izobraževanje odraslih iz različnih držav;
- ugotavljanje stališč članic in članov ADS.

V tradicionalnih virih (dosegljivi literaturi) je tema obravnavana zelo skromno. Tovrstnih namenskih raziskav nismo zasledili ne v domači ne v tuji dosegljivi literaturi. Zato smo v začetni fazi raziskovanja, poleg dosegljivih tiskanih virov, kot poglobitni vir za pridobivanje relevantnih informacij uporabili Internet. Po proučitvi teh podatkov smo na ustrezne naslove v izbranih državah poslali pripravljeni vprašalnik.

Zbiranje empiričnih podatkov o nacionalnih združenjih za izobraževanje odraslih iz izbranih virov v različnih držav je bila mnogo težja naloga kot smo si jo predstavljali, ko smo snovali raziskavo. Za pridobitev podatkov smo uporabili vsa mogoča sredstva, tudi osebne stike in poznanstva (preko elektronske ali navadne pošte in tudi po telefonu). Kljub temu je bil odziv zelo skromen.

V prvi fazi smo poslali vprašalnik v 27 evropskih držav, to pa so bile: Avstrija, Belgija, Hrvaška, Ciper, Češka republika, Danska, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Irska, Izrael, Italija, Latvija, Litva, Nizozemska, Norveška, Poljska, Slovaška, Španija, Švedska, Švica, Rusija, Anglija in Škotska. Odgovorov iz vseh nismo mogli pričakovati, vendar smo v prvem poskusu želeli dobiti splošen pregled o delovanju nacionalnih združenj in tudi o tem, katere države bomo lahko uvrstili v vzorec za našo primerjalno analizo. Po tem preliminarnem poskusu smo izločili države, ki se niso odzivale, in intenzivneje usmerili naše napore (s krajšim, manj zahtevnim vprašalnikom) v izbrani vzorec držav. V končni vzorec za analizo je prišlo (uporabljač vse mogoče načine za pridobitve podatkov) 14 držav, to pa so bile: Avstrija, Češka republika, Danska, Estonija, Hrvaška, Finska, Irska, Italija, Litva,

Norveška, Španija, Švedska, Švica in Velika Britanija. Analizirali smo tudi podatke za Francijo, Nemčijo in Madžarsko, vendar te države niso ustrezale našim merilom za krovne nacionalne organizacije.

Podatki, ki smo jih tako dobili, nam pri posameznih državah niso omogočili pridobitve vseh iskanih podatkov o organiziranosti krovnih organizacij za izobraževanje odraslih. Morali smo se zadovoljiti tudi s tem, da smo pridobili vsaj tiste, ki so nam omogočili vpogled temeljne značilnosti delovanja posamezne asociacije.

Težave smo imeli tudi pri ugotavljanju stališč članic in članov ADS z anketnim vprašalnikom. Vprašalnik smo poslali vsem članom ADS, ki so registrirani v uradnem seznamu članov. Skupno je vprašalnik prejelo 237 članov. Odziv članov je bil zelo skromen, saj smo prejeli le 30 izpolnjenih vprašalnikov. Kljub temu pa smo z anketiranjem pridobili veliko kritičnih in uporabnih stališč, saj so tisti, ki so se odzvali, odgovarjali resno in zavzeto. Ker smo ta del naloge šteli za vzporeden in smo mu pripisovali bolj ali manj le informativen pomen, smo se s prejetim številom odgovorov sprijaznili in nismo uporabili interventnih ukrepov, da bi število odgovorov povečali.

Kljub sorazmerno majhnemu številu članov, ki so se odzvali na našo anketo, so bile v obravnavanem vzorcu zastopane različne skupine članstva, ki smo jih lahko razporedili v tele tri skupine:

a/ strokovnjaki za razvoj – andragoški delavci, ki delujejo na področjih in v ustanovah, pomembnih za razvoj izobraževanja odraslih in andragogike (zlasti Filozofska fakulteta, Republiški zavod za zaposlovanje, Univerza za tretje življenjsko obdobje, itn.); teh je bilo 8 ali 27 %;

b/ izvajalci – izvajalci programov za izobraževanje odraslih (v izobraževalnih centrih, ljudskih univerzah, zasebnih šolah, itn.) - 10 ali 33 %;

c/ drugi – študenti andragogike, zaposleni iz različnih ustanovah, ki niso izvajalke izobraževanja odraslih, upokojeanci in tisti, ki niso navedli organizacije, v kateri delujejo - 12 ali 40 %.

3. ASOCIACIJE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

3.1. Splošne opredelitve in vloga nacionalnih organizacij za izobraževanje odraslih

S pojmom 'krovna nacionalna asociacija za izobraževanje odraslih' lahko označimo vrsto organizacij, ki jim je skupno predvsem to, da delujejo kot splošne pospeševalke razvoja izobraževanja odraslih v svojih državah in zastopajo skupne interese zainteresiranih dejavnikov na področju izobraževanja odraslih. V skladu s temi si postavljajo temeljne cilje, naloge in programe za svoje delovanje.

Pri pregledu različnih virov, ki obravnavajo združenja za izobraževanje odraslih, lahko med njihovimi temeljnimi cilji in nalogami najdemo zlasti te (vse seveda zadevajo izobraževanje odraslih, tudi če to ni izrecno napisano pri navedbi naloge):⁶

- promocija izobraževanja odraslih in pospeševanje kulture učenja;
- sodelovanje pri sprejemanju zakonodaje in oblikovanju politike;
- razvijanje metod in strategij za širjenje in pospeševanje učenja odraslih;
- krepitev nacionalnega, regionalnega in globalnega sodelovanja, organizacij in omrežij na področju izobraževanja odraslih;
- povezovanje dejavnikov, ki so pomembni za razvoj izobraževanja odraslih;
- razvijanje in krepitev ponudbe raznovrstnih izobraževalnih možnosti za odrasle;
- zagotavljanje priložnosti, dostopnosti in kakovosti pri izobraževanju odraslih;
- spodbujanje izražanja potreb po učenju in ustvarjanje možnosti za njihovo udeleževanje;
- povezovanje formalnega in neformalnega izobraževanja odraslih in odpravljanje ovir pri tem;
- ustvarjanje učinkovitih mehanizmov sodelovanja med socialnimi partnerji;
- razvoj javnih informacijskih in svetovalnih služb;
- pospeševanje nacionalne in mednarodne raziskovalne dejavnosti;
- izboljševanje možnosti za strokovni razvoj izobraževalcev odraslih;

- ustvarjanje potrebne finančne, administrativne in upravne podpore za izobraževanje odraslih;
- organiziranje konferenc, strokovnih srečanj in delavnic;
- informiranje članstva in širše javnosti;
- objavljanje strokovnih publikacij.

Long (v Tuijnman 1996: 712-714) je aktivnosti strokovnih organizacij združil v naslednje sklope: popularizacija učenja, razvoj stroke, oblikovanje strokovne mreže in razvoj učeče se družbe.

Sicer pa je za področje izobraževanja odraslih značilno, da na njem deluje cela vrsta različnih strokovnih in drugih asociacij, ki s svojim delovanjem neposredno ali posredno zadevajo izobraževanje odraslih. Krovne nacionalne organizacije ali združenja za izobraževanje odraslih pa so v večini držav med najpomembnejšimi dejavniki razvoja in promocije izobraževanja odraslih. So nepogrešljiv člen v verigi ustvarjanja čimbolj raznolikih možnosti izobraževanja odraslih in večanja njegove dostopnosti tako čimbolj širokemu krogu ljudi kot tudi posebnim ciljnim skupinam odraslih. S svojimi glavnimi in prednostnimi cilji in nalogami praviloma opravljajo vlogo koordinatorjev in usmerjevalcev ter glavnih oblikovalcev smernic v politiki izobraževanja odraslih.

Strokovna združenja za izobraževanje odraslih s svojim delovanjem omogočajo razvoj posameznikom, stroki in širšemu družbenemu okolju. To funkcijo opravljajo in udeležujejo na mnoge načine. Na področju stroke imajo strokovna združenja pomembno vlogo zlasti pri izoblikovanju njene identitete. Pomembni načini delovanja asociacij so tudi objave poročil iz strokovnih raziskav (in drugih projektov), katerih nosilci so, ter organizacija konferenc in srečanj za svoje člane. S tem vplivajo na razvijanje teorije v stroki in omogočajo nenehen razvoj prakse v izobraževanju odraslih. Tako lahko povezujejo izkušnje iz prakse s teorijo. Med zelo pomembne, ali celo ključne dejavnosti, lahko štejemo še: vplivanje na razvoj sistema in nacionalne politike; pridobivanje materialnih sredstev in prizadevanja za oblikovanje ugodne

---

⁶ Našteti vrstni red ne označuje nalog po prioriteti.

zakonodaje. Aktivnosti v strokovnih združenjih, ki posameznikom dajejo priložnosti za poklicni razvoj, so konference, seminarji, delavnice in objavljane strokovnih publikacij. Na srečanjih se ustvarjajo neformalni stiki, ki so zelo dragoceni za medsebojno sodelovanje in izmenjavo mnenj, znanja in idej. Subjektom v dejavnosti nudijo strokovno pomoč in jim s tem omogočajo kakovostno delo. Pomembno področje njihovih aktivnosti je strokovno svetovanje in informacijska dejavnost.

Izobraževanje odraslih je še zmeraj dejavnost, ki nima svojemu pomenu ustreznega družbenega položaja. Združenja pripomorejo k izboljševanju javne podobe izobraževanja odraslih z obveščanjem o njegovi pomembni vlogi v vseh človekovih aktivnostih. S tem se povečuje tudi moč dejavnosti. Na družbeni ravni je rezultat takšnega delovanja boljše ozaveščenost prebivalstva. Ta pa je predpogoj za aktivno vlogo strokovnih združenj v izobraževanju odraslih tudi pri oblikovanju ustrezne zakonodaje. (Brockett, v Merriam in Cunningham 1989: 113 – 114).

Temeljna vloga združenj za izobraževanje odraslih se skozi čas ni bistveno spremenila. Prav tako pomembno vlogo, kot so jo imela v preteklosti, imajo tudi danes. Krovnim asociacijam pri tem pripada vodilna vloga.

Na področju izobraževanja odraslih je zelo pomembno medsebojno sodelovanje med dejavniki, ki delujejo na tem področju. V izobraževanju odraslih pomembno sodelujejo zelo različni tipi organizacij, od upravnih in predstavniških organov, kot so sektorji, sveti in odbori na državni in lokalni ravni, prek različnih vrst izvajalcev (državnih, podjetniških, zasebnih itn.), ki delujejo v javni mreži ali zunaj nje kot profesionalne ali prostovoljske organizacije, do različnih strokovnih, političnih, verskih in drugih združenj. Krovne nacionalne asociacije so pomemben povezovalni dejavnik med njimi. Poseben položaj in pomen jim nalaga zlasti to, da se danes pomembno spreminjanja vloga države, ki sprejema potrebne ukrepe skupaj s socialnimi partnerji; to se bo v prihodnosti še stopnjevalo, saj bo za prihodnji čas značilno oblikovanje in udeležanje učeče se družbe. Pri tem je bistveno medsebojno sodelovanje, učinkovito povezovanje med vladnimi in nevladnimi organizacijami, predvsem pa inovativnost, ustvarjalnost in fleksibilnost.

Strokovna združenja za izobraževanje odraslih najdemo skoraj v vsaki državi, saj ni nič nenavadnega, da celo posamezniki ustanovijo tovrstno združenje za promocijo ali uveljavitev ideje, v katero verjamejo.

Združenja za izobraževanje odraslih spodbujajo razvoj dejavnosti kot dejavnika socialnega, kulturnega in ekonomskega napredka in v skladu s svojimi načeli oblikujejo aktivnosti za uresničevanje svojih nalog. Odzivajo se na probleme, ki se pojavljajo na področju njihovega delovanja in skušajo razvijati učinkovite mehanizme in strategije za njihovo reševanje. Pri svojem delovanju vključujejo poleg ožjih strokovnih dejavnikov tudi dejavnike širšega okolja in s tem ustvarjajo širše podlage in rezeze za razvoj učenja in izobraževanja odraslih.

Učinkovite in močne krovne organizacije so tako v mnogih državah med najpomembnejšimi spodbujevalci razvoja izobraževanja odraslih. Organiziranost in struktura organizacije sta pri tem med glavnimi dejavniki uspešnega delovanja.

Na področju izobraževanja odraslih deluje, kot smo že omenili, veliko različnih tipov strokovnih združenj. Ta raznolikost je morda vzrok, da v strokovni literaturi ne najdemo zadovoljivega poskusa, da bi jih dovolj celovito in izčrpno teoretsko opredelili in ustrezno klasificirali. V dosegljivih poskusih za njihovo klasifikacijo (delno po Brockett v Merriam in Cunningham 1989, 112-118) so navedene te možnosti za njihovo klasificiranje ali skupni interesi, ki so podlaga za povezovanje članstva v asociacijo:⁷

- a) posamezna področja izobraževanja (npr. osnovno, srednje, visokošolsko, poklicno itn. izobraževanje za odrasle);
- b) vrsta organizacije, ki organizira ali izvaja izobraževanje (npr. ljudske univerze, zasebna izobraževalna organizacija, center za mlajše odrasle, univerza za tretje življenjsko obdobje itn.);
- c) regionalno upravljanje in razmestitev ponudbe;
- d) specifične ciljne skupine (npr. funkcionalna pismenost, menedžment, starejši itn.);

---

⁷ V oklepajih smo uporabili primere iz naše prakse.

- e) vsebinska celovitost dejavnosti ali specializiranost za določena področja (npr. izobraževanje v podjetjih, izobraževanje v gospodarstvu, zaposlovanje itn.);
- f) prostorska razpršenost aktivnosti – po tem kriteriju strokovna združenja delimo na lokalna (občinska), pokrajinska, regionalna, nacionalna in mednarodna.

Krovna strokovna združenja lahko klasificiramo po sestavi članstva. Po tej delitvi imamo tri tipe strokovnih združenj:

- a) združenje posameznikov – njegova temeljna usmeritev je delovanje za potrebe in interese članov - posameznikov, ki sami tudi prispevajo večino dohodkov za delovanje asociacije;
- b) združenje organizacij in asociacij – omogoča raznovrstnejše oblikovanje in zadovoljevanje potreb pri delovanju asociacije, viri dohodkov so članarina in prispevki organizacij;
- c) združenje organizacij in posameznikov – povezuje združenja prvih dveh tipov in jim pomaga pri zadovoljevanju njihovih interesov in uveljavljanju njihove dejavnosti.

Za klasifikacijo strokovnih združenj za izobraževanje odraslih bi lahko uporabili še kakšno merilo. Zaradi raznolikosti področja takšna ali drugačna delitev ne označuje združenj po kakovosti ali tega, kakšna delitev je bolj ali manj ustrezna. Prav tako na podlagi teh meril ni mogoče določati, kateri tip organizacije naj bi imel vodilno vlogo med asociacijami za izobraževanje odraslih. Načelno je smotrno, da se v asociacije vključuje čimveč različnih organizacij, ki lahko s tem bolje izkoristijo svoje prednosti in s sodelovanjem pripomorejo k boljšim rezultatom. Izobraževanje odraslih je namreč dejavnost, ki poleg bolj formaliziranih oblik vključuje še vrsto neformalnih dejavnosti in gibanj. Tako veliko močnejše vpliva na socialne spremembe kot sam formalni izobraževalni sistem. Področje njegovega vplivanja ni le osebna rast in razvoj udeležencev - posameznikov, temveč vpliva tudi na socialne, kulturne, politične in druge dejavnosti ter ekonomsko uspešnost.

3.2. Mednarodne asociacije pri izobraževanju odraslih

Mednarodno povezovanje in vzpostavljanje odnosov med različnimi nacionalnimi organizacijami sta pomembna dejavnika v razvoju in pri vpeljevanju novih pobud v prakso izobraževanja odraslih, poleg tega pa tudi povečujeta zanimanje in podporo na vladnih ravneh.

V mednarodnem izobraževanju odraslih⁸ se veliko govori o njegovi vlogi, razvoju in dejavnostih kot sredstvih za doseg ciljev razvoja na različnih področjih dejavnosti, kot so npr. kmetijstvo, industrija, zdravstvo, ekologija ipd. in v njihovih programih. Predvsem v zadnjem času so mu politične, socialne in ekonomske okoliščine v sodobni družbi omogočile močno usmeritev k ekonomskemu in kulturnemu razvoju, v tej relaciji pa tudi k družbeni in državljanski problematiki. To so podlage za pospeševanje razvoja skupnih interesov andragoških delavcev in oblikovalcev politike. Vse bolj se zavedamo razvojnih možnosti, ki jih nudi izobraževanje, in njegovega vpliva na druga področja. Kljub temu se v nekaterih državah žal še vedno soočamo s problemom neaktivnosti nacionalnih organizacij za izobraževanje odraslih. Mnoge mednarodne organizacije - njihova narava in vloga je zelo raznolika - so postale zelo pomemben dejavnik tudi v funkciji pospeševanja razvoja nacionalnih organizacij (Duke, v Titmus: 469), poleg tega da svojo dejavnost usmerjajo v splošni napredek izobraževanja odraslih.

Večina mednarodnih dejavnosti na področju izobraževanja odraslih poteka kot izmenjava informacij in izkušenj. Načini delovanja oziroma mednarodnega sodelovanja nacionalnih organizacij so zelo različni, med najpogostejšimi pa so primerjalne raziskave na mnogih področjih njihovih aktivnosti. Praviloma skušajo vplivati tudi na vladno politiko za izboljšanje položaja in razvoj prakse izobraževanja odraslih, njihove najbolj vidne dejavnosti pa so izdajanje publikacij ter organizacija seminarjev in posvetov. Glavni namen posvetov je zbistritev vloge in prispevka, ki ga

---

⁸ Ta pojem se uporablja za označevanje tistih dejavnosti pri izobraževanju odraslih, ki zadevajo njegovo organiziranost na mednarodni ravni, in obsega tako oblike dejavnosti, ki imajo mednarodni pomen, kot tudi način sodelovanja nacionalnih organizacij, projektov, teles itn. v mednarodnem prostoru.

ima izobraževanje odraslih v razvoju, predvsem pa oblikovanje novih smernic aktivnosti. Pomembno vlogo imajo tudi za razvoj stroke, saj pripomorejo k širjenju pogledov na izobraževanje odraslih, povezovanju neformalnega in formalnega izobraževanja, pogosto pa za strokovnjake iz nekaterih držav pomenijo veliko spodbudo pri njihovem delovanju.

V literaturi najdemo opredelitev dveh vrst mednarodnih organizacij, ki v svoje dejavnosti vključujejo izobraževanje odraslih, to sta:

- *Medvladne organizacije*, v katerih je izobraževanje odraslih ena od mnogih dejavnosti in delujejo na vseh področjih mednarodnih aktivnosti. Moč medvladnih organizacij je predvsem v tem, da imajo vladna pooblastila in lahko, posredno ali neposredno, vplivajo na razporejanje sredstev v različne programe. Med njihovimi temeljnimi težnjami je zlasti ta, da bi bolj vplivale na odločanje pri politiki razvoja izobraževanja odraslih; in
- *Nevladne organizacije*, v katerih se bolj zrcali zasebna pobuda v izobraževanju odraslih; zanje je značilno, da združujejo vladno in zasebno pobudo in si prizadevajo predvsem za razvoj na tistih področjih, kjer posamezne državne oblasti same niso imele sredstev za učinkovite ukrepe. Nevladne organizacije nimajo vladnih pooblastil, vendar pa lahko s svojim delovanjem pomembno vplivajo na odločitve. V nekaterih državah imajo zelo močan vpliv, morda celo bolj kot vladne organizacije, medtem ko so v drugih popolnoma nevladne. Vsekakor je njihova velika prednost v tem, da so izredno fleksibilne in se veliko lažje in hitreje odzovejo na spremembe in potrebe v okolju.

Zaradi različnih funkcij in možnosti je medsebojno dopolnjevanje obeh tipov organizacij dobrodošlo in si na mednarodni ravni čedalje bolj prizadevajo, da bi zboljšali njuno medsebojno povezanost in sodelovanje.

Med pomembnejšimi svetovnimi medvladnimi organizacijami so:

- UNESCO, ki ima poseben sektor za izobraževanje in razvija zelo obsežno dejavnost na tem področju;
- Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic

Cooperation and Development - OECD).

Med pomembnejšimi svetovnimi nevladnimi organizacijami za izobraževanje odraslih pa so:

- Mednarodni svet za izobraževanje odraslih (International Council for Adult Education ali s kratico ICAE), ki je najbolj vplivna in obsežna svetovna nevladna organizacija za mednarodno izobraževanje odraslih; članice ima v osemdesetih državah iz vseh predelov sveta, za približevanje njim pa ima regionalne organizacije, med temi tudi za izobraževanje odraslih v Evropi, to je
- Evropsko združenje za izobraževanje odraslih (European Association for Education of Adults - EAEA). To združenje je pomembno tudi za Slovenijo, saj se v njene dejavnosti aktivno vključuje Andragoško društvo Slovenije, ki je njegova članica.

Svetovne organizacije skupaj s svojimi regionalnimi organizacijskimi enotami sestavljajo svetovno mrežo za izobraževanje odraslih.⁹

3.3. Krovna nacionalna združenja za izobraževanje odraslih v evropskih državah

Na podlagi pridobljenih podatkov o nacionalnih združenjih za izobraževanje odraslih smo lahko opisali njihovo delovanje v 17 evropskih državah. Zaradi skopih gradiv, ki smo jih imeli na voljo, vsi opisi niso enako obsežni in podrobni; za nekatere države smo lahko navedli le temeljne podatke.

3.3.1. Avstrija

V Avstriji je glavnina dejavnosti v izobraževanju odraslih zbrana v desetih velikih organizacijah, ki so združene v Avstrijska konferenca za izobraževanje odraslih

---

⁹ Podrobnejše opisovanje mednarodnih organizacij ni predmet našega primerjalnega raziskovanja, zato smo jih tu le na kratko omenili. Ob slovenskih prevodih imen navajamo zaradi enotnosti povsod njihove angleške nazive.

(Austrian Conference of Adult Education – KEBÖ)¹⁰, ki so ga te organizacije ustanovile leta 1972. KEBÖ povezuje te organizacije:

- Združenje avstrijskih izobraževalnih centrov (Association of Austrian Education Centres);
- Avstrijski inštitut za strokovni razvoj (Austrian Institute of Professional Promotion);
- Združenje avstrijskih knjižnic (Association of Austrian Libraries);
- Organizacije za katoliško izobraževanje odraslih (Institutions of Catholic Adult Education);
- Institut za nadaljnje izobraževanje na podeželju (Rural Institute of Further Education);
- Avstrijsko društvo za državno gospodarstvo (Austrian Society of National Economy);
- Združenje avstrijskih izobraževalnih dejavnosti (Circle of Austrian Works of Education);
- Združenje avstrijskih domov za usposabljanje in izobraževanje (Association of Austrian Training and Education Houses);
- Združenje avstrijskih centrov za izobraževanje odraslih (Association of Austrian Adult Education Centres); in
- Institut za pospeševanje gospodarskega razvoja pri Avstrijski zbornici za industrijo in trgovino (Institute of Economic Promotion of the Austrian Chamber of Industry and Commerce).

Združenje avstrijskih izobraževalnih centrov. Izobraževalni centri so organizacije za splošno in neformalno izobraževanje, njihove poglavitne aktivnosti so: organiziranje seminarjev, konferenc in drugih prireditvev z družbenimi in strokovnimi vsebinami; izobraževanje za potrebe vsakdanjega življenja ter poučevanje in učenje doma; razvijanje in spopolnjevanje metod dela. Razvijajo predvsem družbeno in državljansko, kulturno, versko in etično izobraževanje ter izobraževanje za zakonsko življenje in starševstvo, ukvarjajo pa se tudi z znanstvenimi, gospodarskimi in ekološkimi problemi ter poklicnimi in humanističnimi vsebinami.

---

¹⁰ Ker smo podatke pridobivali iz virov, pisanih v angleškem jeziku, navajamo imena asociacij v angleščini.

Avstrijski inštitut za strokovni razvoj. Krovna organizacija za vse poklicno usposabljanje in izpopolnjevanje, ki ga izvajajo in organizirajo različne delovne organizacije. Programi so namenjeni poklicnemu spopolnjevanju delavcev, administracije in vodilnega kadra. Udeleženci v teh programih razvijajo različne sposobnosti, pomembne v njihovem poklicnem delovanju (načrtovanje, prevzemanje odgovornosti za svoje odločitve, vodenje).

Združenje avstrijskih knjižnic. Knjižnice so med temeljnimi ustanovami v avstrijskem izobraževanju odraslih. V skladu z njihovimi finančnimi sposobnostmi zagotavljajo brezplačen dostop do vseh vrst informacij. Delujejo tudi za potrebe lokalnih skupnosti, kjer organizirajo različne diskusije in predstavitve novih knjižnih izdaj.

Organizacije za katoliško izobraževanje odraslih. Društvo je skupek združenj in organizacij za katoliško izobraževanje, ki niso včlenjene v nobeno drugo združenje. Ima devet članic.

Institut za nadaljnje izobraževanje na podeželju. Ustanovljen je bil leta 1972 in ima status društva z regionalnimi odbori po vsej državi. Prebivalcem podeželja pomaga pri prilagajanju hitremu družbenemu in gospodarskemu razvoju. Zastopa njihove izobraževalne interese.

Avstrijsko društvo za državno gospodarstvo. Zastopa interese gospodarstva kot dela družbenih odnosov in informira državljane o gospodarskih, družbenih in političnih dejstvih, dogodkih in povezavah, s čimer omogoča neodvisno presojo in odgovornost pri njihovem delovanju.

Združenje avstrijskih izobraževalnih dejavnosti. Izpostavlja posamezne življenjske in družbene probleme, predvsem religiozne, moralne in kulturne. Udeležence programov pripravlja na odgovorno vlogo v navedenih odnosih, poleg tega pa razvija tudi izobraževanje za svoje zaposlene ter raziskovalno in predstavitveno dejavnost.

Združenje avstrijskih domov za usposabljanje in izobraževanje. Združenje ima veliko ponudbo programov usposabljanja in izpopolnjevanja za uslužbence delovnih organizacij. Programi so predvsem s področja gospodarskega in družbenega prava in uslužbencem zagotavljajo boljše poznavanje njihovega statusa.

Združenje avstrijskih centrov za izobraževanje odraslih. Združenje ponuja nenehne priložnosti za učenje in izobraževanje s tečaji, delom v skupinah in seminarji raznovrstnih vsebin. Ponudbo bogatijo tudi z izobraževalnimi izleti in ekskurzijami. V združenju je povezanih 286 centrov za izobraževanje odraslih, povezanih v 9 asociacij.

Institut za pospeševanje gospodarskega razvoja pri Avstrijski zbornici za industrijo in trgovino. Glavna dejavnost instituta je poslovno svetovanje in promocija izvoznih artiklov, poleg tega pripravlja tudi programe za poklicne skupine na področju proizvodnje in trženja. Na seminarjih izpostavlja aktualne vsebine in sodobne zahteve v gospodarstvu.

Med glavnimi nalogami avstrijskega krovnega združenja je to, da zastopa interese izobraževanja odraslih po vsej državi. Pri tem ohranja neodvisnost svojih članic, usklajuje njihove dejavnosti in jim omogoča medsebojno sodelovanje. Vodi raziskovalne projekte, ki so v skupnem interesu članic, in jih zastopa v javnosti. Deluje na letnih konferencah. Združenje vodi strokovni odbor, za specifične naloge pa po potrebi oblikuje različne projektne skupine.

3.3.2. Češka republika

Na Češkem so v obdobju postkomunizma ustanovili dve združenji za izobraževanje odraslih, ki bi lahko bili med pomembnejšimi dejavniki za uspešnejši razvoj izobraževanja odraslih.¹¹ To sta:

- Češko društvo za izobraževanje odraslih (Czech Society for Adult Education) in

---

¹¹ Češka republika, država s sorazmerno bogato tradicijo in s poprej dobro razvitim razvitim izobraževanjem odraslih, se je po padcu socialistične družbene ureeditve znašla v hudi krizi na tem področju.

- Združenje organizacij za izobraževanje odraslih (AIVD – Association of Institutions for Adult Education).

Obe združenji sta bili ustanovljeni leta 1990.

Predstavniki obeh združenj so predvidevali, da se bodo z uveljavitvijo novega sistema oblikovale potrebe po razvitejšem sistemu izobraževanja odraslih, predvsem na področju gospodarskih dejavnosti in pri razvijanju sposobnosti učinkovitejšega komuniciranja. Podrobnejših informacij o delovanju in sedanji vlogi združenj nismo dobili, zvedeli smo le to, da Združenje organizacij za izobraževanje odraslih deluje v prostorih Ministrstva za izobraževanje in združuje okrog dvesto državnih in zasebnih organizacij, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih.

3.3.3. *Danska*

Vlogo krovne asociacije za izobraževanje odraslih na Danskem ima Danski svet za izobraževanje odraslih (Danish Council for Adult Education). Glede na dolgo tradicijo, ki jo ima izobraževanje odraslih na Danskem, ni presenetljiv podatek, da je bil Svet ustanovljen že leta 1941. Združenja za ljudsko izobraževanje, ljudske visoke šole, zasebniki in drugi so ga oblikovali kot spodbujevalca skupnih dejavnosti. Ima 23 članic, to pa so:

- Združenje za izobraževanje delavcev (Workers' Education Association – AOF);
- Združenje za ljudsko izobraževanje (Popular Education Association – FOF);
- Združenje za splošno izobraževanje (Liberal Education Association – LOF);
- Združenje za svobodno izobraževanje (Free Education Association – FO);
- Socialistično združenje za ljudsko izobraževanje (Socialist Popular Education Association – SFOF);
- Ljudsko izobraževanje in cerkveni programi (Popular Education and Church Courses – KOK);
- Združenje danskih ljudskih visokih šol (Association of Folk High Schools in Denmark);

- Združenje splošnih mladinskih šol in nadaljevalnih šol (Association of Liberal Youth Schools and Continuation Schools);
- Odbor ljudske akademije (Folk Academy Committee);
- Sklad za pomoč potrošniškim zadrugam (Consumer Co-operatives' Relief Fund);
- Konferenca za ljudsko izobraževanje v kmetijstvu (Agricultural Popular Education and Conference – LOK);
- Dansko združenje za izobraževanje (Danish Education Association – DOF);
- Zveza za ljudsko glasbeno izobraževanje (Union of Popular Musical Education);
- Združenje danskih gospodinj (Danish Housewives' Association);
- Ljudske dejavnosti (Popular Activities);
- Danska zveza žensk (Danish Union of Women);
- Združenje sever (Association North);
- Združenje danskih amaterskih gledališč (Association of Danish Amateur Theatre);
- Deželni sekretariat danskih amaterskih glasbenikov (Land Secretariat of Amateur Musicians in Denmark);
- Združenje danskih knjižničarjev (Librarians' Association of Denmark);
- Odbor za zdravstveno izobraževanje (Committee for Health Education);
- Dansko društvo za domačo obrt (Danish Society for Home Production); in
- Mednarodno sodelovanje (International Co-operation).

Združenje usklajuje delovanje svojih članic in ščiti njihove skupne interese. Vpliva na oblikovanje zakonodaje in splošne politike pri izobraževanju odraslih. Članicam omogoča, da se med seboj intenzivno povezujejo in uveljavljajo svoje skupne interese ter skupno nastopajo, predvsem ko izražajo stališča do izobraževalne politike. Združenje upravlja podeljevanje državnih subvencij.

Ima sekretariat s stalno zaposlenim osebjem, ki je najpomembnejši operativni organ v skupni organizacijski shemi.

3.3.4. *Estonija*

Združenje estonskih izobraževalcev odraslih (Association of Estonian Adult Educators - ANDRAS), je bilo ustanovljeno februarja 1991 kot naslednik Estonske zveze za izobraževanje, ki je delovala že v obdobju od leta 1923 do leta 1940. Je nevladna asociacija, ki združuje veliko število predvsem strokovnih izobraževalnih organizacij (trenutno okrog šestdeset) in posameznike. Ti delujejo na treh področjih v izobraževanju odraslih: splošnem (formalnem oz. splošnem izobraževanju za pridobitev izobrazbe), poklicnem in ljudskem (splošnem neformalnem) izobraževanju.

Da bi doseglo večje zanimanje za vključevanje v programe, si je združenje prizadevalo za pridobitev državnih subvencij, kar se je leta 1993 s sprejetjem zakona v parlamentu tudi uresničilo. Prizadeva si za razvoj in ureditev zakonodaje na vseh področjih izobraževanja odraslih. Tako je bilo tudi pobudnik za izdelavo Nacionalnega programa za izobraževanje odraslih. Glavna vprašanja, ki jih v njem obravnava so: koncepcija izobraževanja odraslih (terminologija, umestitev izobraževanja odraslih in druga teoretska vprašanja), zgodovinski oris dejavnosti ter vloga in položaj formalnega in neformalnega izobraževanja odraslih v Estoniji.

Združenje je nosilec raziskav, med doslej opravljenimi so napr. ugotavljanje potreb odraslih po izobraževanju, preučitev možnosti za regionalni razvoj, evalvacija programov usposabljanja. Sodeluje pa tudi v mednarodnih raziskovalnih projektih. Poleg tega organizira nacionalne in mednarodne konference, seminarje in delavnice ter izdaja publikacije. Za članice razvija informacijsko in svetovalno dejavnost.

Vse bistvene odločitve sprejema na letnih srečanjih generalne skupščine, ki se jih udeležujejo predstavniki članic. V obdobju med dvema generalnima skupščinama vodi združenje upravni odbor. Za raziskovalne, informacijske in svetovalne naloge je oblikovalo razvojni center s stalno zaposlenim osebjem, ki deluje od januarja 1996.

3.3.5. Finska

Združenje finskih organizacij za izobraževanje odraslih (The Association of Finnish Adult Education Organizations) je bilo ustanovljeno leta 1969. Deluje kot usklajevalec delovanja organizacij, ki so njegove članice. Te pa so¹²:

- Združenje finskih ljudskih visokih šol (The Finnish Folk High School Association);
- Združenje centrov za izobraževanje odraslih (The Association of Adult Education Centres);
- Združenje finskih knjižnic (The Finnish Library Association);
- Združenje večernih srednjih šol (The Association of Evening Secondary Schools);
- Združenje za svobodne kulturne dejavnosti (The Association for Free Cultural Activities);
- Združenje za izobraževalne dejavnosti (The Association for Educational Activities);
- Združenje za neodvisno delo pri finski evangeličanski luteranski cerkvi (The Congregational Work Association of the Evangelical Lutheran Church of Finland);
- Izobraževalno združenje asociacij za redno zaposlene delavcev (The Educational Association for Unions of Salaried Employees);
- Finsko združenje za ljudsko izobraževanje (The People's Educational Association in Finland);
- Švedsko združenje za ljudsko izobraževanje na Finskem (The People's Educational Association in Finland – Swedish);
- Študijsko središče švedskega združenja za izobraževanje (The Swedish Association for Educational Activities Study Centre);
- Zveza za izobraževanje na podeželju (The Union for Rural Education);
- Finsko združenje za izobraževanje delavcev na (The Workers' Educational Association in Finland);
- Društvo za ljudsko kulturo (The Society for Popular Culture);
- Prijatelji švedskih osnovnih šol (The Friends of Swedish Primary Schools); in

---

¹² Združenje finskih organizacij za izobraževanje odraslih ima po podatkih z Interneta 17 članic, vendar so informacije o njih na spletni strani le v finščini, v literaturi pa jih je opisanih le 16. V našem pregledu navajamo in podrobneje opisujemo le te, ki so opisane v angleškem jeziku.

- Društvo za raziskovanje izobraževanja odraslih (The Adult Education Research Society).

Združenje finskih ljudskih visokih šol. Ustanovljeno je bilo leta 1907 kot nosilec razvoja *ljudskih visokih šol (LVŠ)*, promocije njihovega dela za zastopanje njihovih interesov. Izpeljuje raziskovalne projekte, izdaja različne publikacije in vzpostavlja mednarodne stike.

Združenje centrov za izobraževanje odraslih. Združenje deluje od leta 1919, njegove glavne naloge so: razvoj in pospeševanje delovanja izobraževalnih centrov, uveljavljanje njihovih interesov in stik z lokalnimi oblastmi. Najpogostejše oblike dela so: usposabljanje z različno vsebino in načinom izpeljave, zagotavljanje študijskih gradiv ter informacijska in raziskovalna dejavnost.

Združenje finskih knjižnic. Je nevladna organizacija za razvoj knjižnične dejavnosti in oblikovanje informacijske mreže. Ker imajo knjižnice pomembno družbeno in kulturno vlogo, skrbi združenje za ustrezno izobraževanje zaposlenih. Predlaga tudi smernice za institucionalno oblikovanje knjižnic in izpeljuje različne delavnice.

Združenje večernih srednjih šol. Skrbi za razvoj večernih šol in je njihovo informacijsko središče.

Združenje za svobodne kulturne dejavnosti. Je nevladna organizacija za kulturo in izobraževanje odraslih, ustanovljena leta 1978. Svojo dejavnost usmerja predvsem k mladinskemu gibanju in k skupnostim v povezavi z njim. Glavne dejavnosti so: vplivanje na družbene reforme, posredovanje informacij, organizacija izobraževanja in navezovanje mednarodnih stikov. Združenje organizira različne kulturne prireditve in festivale, izdaja tudi svoj informativni bilten.

Združenje za izobraževalne dejavnosti. Leta 1943 ustanovljeno združenje s svojimi članicami deluje na različnih področjih s širokim spektrom izobraževalnih aktivnosti. Prizadeva si za vključevanje članic v dejavnosti nadaljnega izobraževanja, za

vsestranski osebni razvoj posameznikov in za razvoj kulturnega gibanja. Za članice zbira aktualne informacije o trendih razvoja, priskrbi gradiva za študijske krožke in izdaja svojo revijo. Ima pet lokalnih središč in okrog trideset članic.

Združenje za neodvisno delo pri finski evangeličanski luteranski cerkvi. Ta organizacija je bila ustanovljena leta 1919 za promocijo različnih znanj v cerkvi. Ustanovila je tudi študijsko središče, v katerem deluje vseh 26 luteranskih organizacij.

Izobraževalno združenje asociacij za redno zaposlene delavce. Ustanovljeno je bilo leta 1978, njegov študijski center pa je začel delovati v letu 1980. Glavna naloga združenja je promoviranje izobraževanja za potrebe dejavnosti. Zastopa interese zaposlenih in vzpostavlja mednarodne stike. Deluje z organiziranjem študijskih krožkov, tečajev in konzultacij.

Finsko združenje za ljudsko izobraževanje. Je študijsko in kulturno središče za ljudsko demokratično gibanje, zvezo delovnih organizacij in delavsko športno gibanje. Prizadeva si za tesnejše medsebojno sodelovanje. Ustanovljeno je bilo leta 1964, njegovo delovanje pa temelji na marksistični ideologiji, po kateri si človek sam ustvarja pogoje za življenje in delo. V sodelovanju s članicami organizira kulturne prireditve, izdaja pa tudi svojo publikacijo.

Švedsko združenje za ljudsko izobraževanje na Finskem. Ustanovljeno je bilo leta 1946, deluje pa s študijskim središčem v švedskih predelih države. Organizira študijske krožke, delavska gledališča, predstavitve knjižnih novosti in literarne večere.

Študijsko središče švedskega združenja za izobraževanje. Deluje v tesni povezavi s Švedskim združenjem za izobraževanje, njegove članice so organizacije, ki delujejo za ohranitev interesov švedskega prebivalstva. Organizira različne študijske krožke, tečaje in usposabljanja za mentorje, sodeluje tudi pri organizaciji kulturnih dogodkov.

Zveza za izobraževanje na podeželju. Je predstavnica podeželske kulture in ima vlogo povezovalke med izobraževalnimi središči za odrasle. Ustanovljena je bila leta 1952, kasneje se je širila tudi na urbana področja. Ima osem okrajnih centrov, v katerih deluje njenih 27 članic. Organizira tudi najrazličnejše prireditve in srečanja.

Finsko združenje za izobraževanje delavcev. Organizacija je bila ustanovljena leta 1919 in pripada socialno-demokratskemu gibanju. Sodeluje v delavskem gibanju za socialistično družbo, predvsem z organiziranjem izobraževanja v skladu z njegovimi interesi. V lokalnih organizacijah organizira letne kulturne prireditve, ima tudi inštitut.

Društvo za ljudsko kulturo. Nevladna organizacija, ustanovljena leta 1874, je najstarejša organizacija za izobraževanje odraslih na Finskem. Ima svoj inštitut, ki je danes največja finska ustanova te vrste, deluje pa že od leta 1920. Osrednji sekretariat skrbi za študijske aktivnosti, mednarodne stike in informacijsko središče, izdaja pa tudi nekaj publikacij.

Prijatelji švedskih osnovnih šol. Ta švedska organizacija veliko sodeluje z Društvom za ljudsko kulturo. Je nevladna organizacija in ima tesne stike z Švedsko ljudsko stranko. Skrbi za finančno podporo švedskim aktivnostim v izobraževanju odraslih in je lastnica večjega deleža delnic publikacijske hiše Holger Förlags Ab.

Društvo za raziskovanje izobraževanja odraslih. Je znanstvena organizacija za izobraževanje odraslih, ima okrog sto članov, to so strokovnjaki, ki delujejo na tem področju. Društvo podpira in promovira dejavnost izobraževanja odraslih z raziskavami, študijskimi dejavnostmi in izdajanjem strokovnih publikacij.

Združenje je član mednarodnih asociacij EAEA in ICAE.

Združenje finskih organizacij za izobraževanje odraslih organizira programe usposabljanja in diskusijska srečanja za uslužbence članic. Med svoje najpomembnejše naloge uvršča predvsem vplivanje na oblikovanje politike pri izobraževanju odraslih, informacijsko dejavnost in aktivno vlogo v mednarodnem

izobraževanju odraslih. Vsako leto organizira mednarodni seminar z naslovom Meeting in Finland, na katerem se srečujejo andragogi iz različnih držav in razpravljajo o aktualnih problemih.

3.3.6. *Francija*¹³

V Franciji nimajo krovnega nacionalnega združenja za izobraževanje odraslih. Združenja na področju izobraževanja odraslih večinoma delujejo v posameznih regijah ali pa so ozko specializirana in združujejo organizacije s posameznih področij izobraževanja odraslih.

3.3.7. *Hrvaška*

Krovno združenje za izobraževanje odraslih na Hrvaškem je v obdobju SFR Jugoslavije delovalo podobno kot Andragoško društvo Slovenije. Tudi v zadnjem desetletju se ni bistveno spreminjalo in je ostalo organizirano kot združenje posameznikov.¹⁴

3.3.8. *Irska*

Nacionalno združenje za izobraževanje odraslih na Irskem (National Association for Adult Education - AONTAS), je bilo ustanovljeno leta 1969 kot nevladna članska organizacija za razvoj učeče se družbe in za oblikovanje kakovostnega in obširnega sistema za učenje in izobraževanje odraslih, ki bo dostopen vsem skupinam prebivalstva. Članstvo je nehomogeno, saj združenje vključuje vladne in nevladne (prostovoljske) organizacije in posameznike, kar je v zadnjih letih zahtevalo vnovično ovrednotenje delovanja. S prenovo organizacije v letu 1997 so oblikovane te naloge in cilji za prihodnost:

---

¹³ V nalogi podrobneje obravnavam le tiste države, ki imajo krovno združenje za izobraževanje odraslih.

¹⁴ Za opis njegovega delovanja in organiziranosti lahko uporabimo zgled ADS.

- poudarjanje pomembnosti in vloge učenja in izobraževanja odraslih: oblikovanje nacionalne zavesti o tem z javnimi razpravami o ključnih vsebinah in z razvijanjem stikov z javnostjo;
- sodelovanje pri razvijanju politike izobraževanja odraslih, ki vključuje in spodbuja razvoj tako formalnega kot tudi neformalnega izobraževanja: oblikovanje politike izobraževanja v skladu z vrednotami in vizijo AONTAS-a ter z aktivno udeležbo članic in drugih sodelavcev;
- prevzem aktivne vloge pri pravnem zastopanju, podpori članic ter pri uveljavljanju interesov vseh akterjev v izobraževanju odraslih: razvoj inštrumentarija za ugotavljanje potreb članic, aktivno vključevanje pri oblikovanju politike ter učinkovita komunikacija in sodelovanje med glavnimi akterji v izobraževanju odraslih;
- odzivanje na nenehno spreminjajoče se potrebe s promocijo, usmerjanjem in vplivanjem na glavne smernice v modelih kakovostne prakse: razvoj in pospeševanje skupnostnega izobraževanja kot izstopajočega področja v izobraževanju odraslih, podpiranje in razvoj izobraževanja žensk na ravni skupnosti in zblíževanje ključnih dejavnikov pri oblikovanju kulture učenja;
- navezovanje stikov z organizacijami na nacionalni in mednarodni ravni: vzpostavitev formalnih delovnih odnosov s ključnimi organizacijami v mednarodni sferi;
- razvoj organizacije v skladu z njenimi principi in vrednotami: oblikovanje strukture za podporo kulture učenja v AONTAS-u.

Združenje je razvilo vrsto aktivnosti za svoje člane. Med prvimi je bilo oblikovanje podatkovne baze članov, da bi jim omogočili boljše medsebojne stike in sodelovanje. Zanje tudi sledi trendom v razvoju izobraževanja odraslih in izdaja publikacije, v katerih o njih tudi obvešča, podobno vlogo pa ima tudi sejem vseživljenjskega izobraževanja. Informacijsko središče združenja deluje tudi kot posredovalec informacij o udeležencih izobraževalnih programov, organiziralo pa je tudi specializirano knjižnico s strokovno literaturo.

Deluje z organiziranjem letnih konferenc in različnih seminarjev, tudi sejmov. Na letnih konferencah sprejema pomembnejše odločitve in izvoli upravni odbor, ki ima vodilno vlogo v združenju. Ima sekretariat s stalno zaposlenim osebjem.

3.3.9. *Italija*

Italijansko združenje za izobraževanje odraslih (L'Associazione Italiana di Educazione degli Adulti – A.I.D.E.A.) je bilo ustanovljeno aprila 1982 in je asociacija posameznikov, ki delujejo na najrazličnejših področjih izobraževanja odraslih. Med njenimi glavnimi nalogami so: razvoj in pospeševanje izobraževalnega gibanja, spodbujanje sodelovanja med javnimi in zasebnimi akterji, mednarodna dejavnost itn. Organizira konference, seminarje in druga srečanja, razvija tudi informacijsko in publikacijsko dejavnost.

Deluje z letnimi skupščinami, ki se jih lahko udeležujejo vsi člani združenja. Na teh srečanjih sprejemajo vse pomembnejše odločitve o delovanju organizacije. Odločitve, sprejete na letni skupščini, operativno izvaja sekretariat, nadzoruje pa upravni odbor.

3.3.10. *Litva*

Litvanska nacionalna krovna organizacija je Nacionalno združenje za izobraževanje odraslih (Lithuanian Adult Education Association – LAEA), ustanovljeno leta 1992, ki povezuje predvsem dejavnosti neformalnega izobraževanja odraslih. Člani so posamezniki (210) in organizacije (15). Med glavnimi nalogami združenja so: organiziranje in usposabljanje izobraževalcev odraslih za učinkovitejše delo; informacijska dejavnost, državljansko izobraževanje in izobraževanje za demokracijo ter zastopanje interesov članov v mednarodnem izobraževanju odraslih njihovo usklajevanje pri tem.

Združenje ima 10 podružnic, ki delujejo v desetih okrajih. Vodilno vlogo imata Svet združenja, ki ga sestavljajo predstavniki podružnic in je oblikovalec glavnih smernic

in odločitev o delovanju, ter upravni odbor kot izvršilno telo združenja. Lokalni upravni odbori so zadolženi za organizacijo aktivnosti v podružnicah.

3.3.11. Madžarska

Na Madžarskem nimajo krovnega združenja za izobraževanje odraslih. Zelo močno pa je Združenje ljudskih visokih šol, ki se v svojih predstavitvah pogosto opredeljuje kot nacionalno združenje za izobraževanje odraslih. Je nevladna organizacija, ki povezuje 250 posameznikov iz 108 lokalnih in regionalnih ljudskih visokih šol. Financira se s prispevki članov, iz lokalnih virov, z vladnimi subvencijami in iz nekaterih skladov. Opravlja nekatere funkcije krovne organizacije, vendar deluje pretežno za uveljavljanje interesov ljudskih visokih šol, zato ga ne moremo obravnavati kot splošno krovno asociacijo za vse izobraževanje odraslih.

3.3.12. Nemčija

V Nemčiji je položaj zelo podoben tistemu, ki smo ga opisali pri Madžarski. Močno združenje, ki povezuje ljudske visoke šole, se sicer praviloma šteje za krovno združenje. Ker pa deluje prednostno za zadovoljevanje interesov ljudskih visokih šol, ki jim je asociacija uradno in s tem prednostno namenjena, je ne moremo šteti za krovno nacionalno asociacijo.

3.3.13. Norveška

Norveško združenje za izobraževanje odraslih (The Norwegian Association for Adult Education) je asociacija dvaindvajsetih združenj in organizacij s področja izobraževanja odraslih, ki so pretežno prostovoljske oziroma nevladne organizacije. V njih deluje še okrog 411 nevladnih organizacij po vsej državi. Te so zelo različne tako po interesih kot tudi po ideologijah, ki jih zastopajo. Nekatere ponujajo velik izbor programov, tudi za pridobitev javnih spričeval, mnoge se ukvarjajo s prostovoljskimi aktivnostmi, izobraževanjem članov in učenjem za lokalni razvoj, ali

pa svojo dejavnost usmerjajo na državljansko izobraževanje, kulturne in kreativne vsebine ter vsakdanje probleme.

Združenje deluje v skladu s skupnimi interesi članic. Aktivno sodeluje pri oblikovanju zakonodaje, zlasti za delovanje in promocijo neformalnega izobraževanja, ki je njihova prevladujoča dejavnost. Eden ciljev tega delovanja je iskanje povezav med dejavnostmi v neformalnem izobraževanju in šolskim sistemom. Za svoje članice razvija tudi informacijsko dejavnost in pravno svetovanje. Je močan dejavnik razvoja tako teorije kot tudi prakse, pri načrtovanju razvoja izobraževanja odraslih in pri usklajevanju raziskovalnih dejavnosti. Vsako leto organizira Teden izobraževanja odraslih (Adult Learners' Week).

Dejavnosti vodi upravni odbor, članstvo se sestaja in sprejema usmeritve na letnih skupščinah. Združenje ima sekretariat s stalnim osebjem, ki šteje od 10 do 12 zaposlenih. Sicer pa ima združenje tudi 19 regionalnih enot, ki so pri svojem delu precej avtonomne. To omogoča združenju decentralizacijo delovanja.

3.3.14. Španija

Špansko združenje organizacij za izobraževanje odraslih (The Spanish Federation of Adult Education Organisations) je skupek okrog 45-ih članic, ki delujejo na različnih področjih. To so različne prostovoljske organizacije za izobraževanje, ljudske in kmetijske šole, asociacije udeležencev izobraževanja, asociacije strokovnjakov itn. Združenje sodeluje tudi s Španskim združenjem ljudskih univerz, različnimi delovnimi organizacijami in drugimi ustanovami, ki delujejo na njegovem področju.

3.3.15. Švedska

Krovna organizacija za izobraževanje odraslih na Švedskem je Švedski nacionalni svet za izobraževanje odraslih (National Council of Adult Education). Ustanovljen je bil leta 1991 kot javna nepridobitna organizacija s tremi članicami, to pa so:

- Švedska nacionalna zveza študijskih združenj (The Swedish National Federation of Study Associations);
- Interesna organizacija gibanja ljudskih visokih šol (The Interest Organization of Popular Movement Folk High School); in
- Zveza okrajnih svetov (The Federation of The County Councils).

Švedska nacionalna zveza študijskih združenj usklajuje in povezuje 11 študijskih združenj, ki delujejo na Švedskem. Vse njihove članice imajo svoj način delovanja v javnosti, a imajo skupni cilj, to pa je promocija znanja in kulturne ter demokratične ozaveščenosti. Članice združenja so:

- Združenje za izobraževanje delavcev (The Workers' Educational Association – ABF). To je združenje za izobraževanje odraslih, ki je nastalo v delavskem gibanju in njegovih organizacijah; članice pa so tudi organizacije za invalide in priseljence;
- Izobraževalno združenje nekonformističnih cerkev na Švedskem (Educational Association of Non-Conformist Churches in Sweden – FS). Ima 40 članic, pretežno iz svobodnjaško usmerjenih cerkva, njihovih mladinskih organizacij ter organizacij za naseljevanje priseljencev;
- Ljudska univerza na Švedskem (The Folk University of Sweden – FU). Ustanovili so jo univerzitetni učitelji, raziskovalci in študentje;
- Združenje za izobraževanje odraslih v mladinskih klubih (The YWCA/YMCA Adult Education Association). Izobraževalna agencija za švedski evangelistični misijon in mladinske organizacije;
- Združenje za državljansko izobraževanje odraslih (The Citizens' Adult Educational Association). Je del t.i. konzervativnega gibanja, v sklopu združenja delujejo različni domovi in šole ter cerkvene in družbene organizacije, kot nosilke kulturne dediščine skupaj s svobodomiselnimi iniciativami;
- Izobraževalno združenje gibanja za vzdržnost (Temperance Movement's Educational Association – NBV). Sedemnajst organizacij za vzdržnost, ki so politično in versko neopredeljene;

- Združenje za promocijo učenja (Study Promotion Association). Prostovoljske organizacije za naravno učenje ter ekološka in rekreacijska gibanja;
- Združenja za izobraževanje odraslih pri švedskih športnih zvezah (Swedish Sport Confederations Adult Educational Association – SISU). Ima 60 članic, ki so v tesni povezavi s športnim gibanjem;
- Švedsko združenje za izobraževanje kristjanov (Swedish Christian Educational Association – SKS). Ima enaintrideset članic, ki so pretežno pod okriljem protestantskih in katoliških cerkva, med njimi pa so tudi druge prostovoljske organizacije;
- Izobraževalno združenje Zveze švedskih kmetovalcev ter centralnih in liberalnih strank (Adult Education Association of Swedish Farmers' Union and the Centre and Liberal Parties – SV). Njegovo delovanje izhaja iz dejavnosti treh poglavitnih organizacij – Centralne stranke, Liberalne stranki in Zveze kmetovalcev. Je med večjimi asociacijami za izobraževanje odraslih na Švedskem;
- Izobraževalno združenje za redno zaposlene (The Salaried Employees' Educational Association – TBV). Ima korenine v gibanju belih ovratnikov, podprlo pa ga je 19 članic za organizacijo izobraževanja zaposlenih in za splošno javnost.

Interesna organizacija Ljudskih visokih šol. Prve ljudske visoke šole (LVŠ) so začele delovati že leta 1868, danes pa jih je na Švedskem že 136. 88 jih je članic Interesne organizacije, vodijo jih različne organizacije in združenja. Ideologija njihovega delovanja izhaja iz posameznika kot vira komunikacije in življenjskih izkušenj.

Zveza okrajnih svetov je odgovorna za preostalih 48 LVŠ, ki jih vodijo lokalne in občinske oblasti.

Članice združenja so pretežno prostovoljske, torej nevladne organizacije, kar je tudi vodilo pri oblikovanju glavnih ciljev in nalog ter pri delovanju organizacije. Med najpomembnejšimi funkcijami Sveta je upravljanje in razporejanje državnih subvencij (pri tem so njegove odločitve dokončne), to pa zahteva dosledno spremljanje dejavnosti članic in letno izdelavo finančnih poročil za pridobitev teh sredstev. Pomembno vlogo ima tudi pri oblikovanju razvojne politike za delovanje članic. Zanje

razvija tudi informacijsko in svetovalno dejavnost in skrbi za mednarodno sodelovanje.

3.3.16. Švica

Švicarsko združenje za izobraževanje odraslih (The Swiss Federation for Adult Education – SVEB) je bilo ustanovljeno leta 1951. Članstvo sestavlja okrog 200 organizacij in 300 posameznikov. Združenje organizira programe usposabljanja in objavlja različne informacije in dokumente v svojih publikacijah. Članice usklajuje in povezuje, s tem pa dosega njihovo aktivnejšo vlogo pri oblikovanju aktivne politike za področje izobraževanja odraslih.

Ima centralni sekretariat v Zürichu in sekretariata za francosko govoreče prebivalstvo v Lousani.

3.3.17. Velika Britanija

Nacionalna organizacija za izobraževanje odraslih v Veliki Britaniji je Nacionalni inštitut za izobraževanje odraslih (v nadaljevanju NIACE – National Institute for Adult Continuing Education). Deluje kot neodvisna organizacija v popolni lasti članic, ki so organizacije, pretežno strokovne, ki delujejo v najrazličnejših sektorjih (kolidži, univerze, agencije in centri za izobraževanje, razne asociacije, inštituti, televizijske mreže, odbori, skladi itn.), in posamezniki, med katerimi imajo nekateri status častnih članov za posebne zasluge pri razvijanju izobraževanja odraslih.

NIACE ima osrednjo svetovalno vlogo pri oblikovanju politike in razvijanju prakse v vseh oblikah izobraževanja in usposabljanja za odrasle, pri čemer se še posebej poudarja pomembnost enakih možnosti za vse. V ta namen članom nudi tekoče informacije, razvija svetovalno delo za izobraževanje in učenje odraslih (za posameznike in organizacije). S svojim osebjem ter v sodelovanju z izkušenimi praktiki prevzema vrsto raziskovalnih in razvojnih nalog, ki jih objavlja v različnih publikacijah in knjižnih izdajah. Strokovnjake, ki delajo z udeleženci programov

izobraževanja, izobražuje s periodičnim tiskom in drugo strokovno literaturo, v kateri obravnava aktualne in kakovostne pristope v andragoški teoriji in praksi. Pomembno vlogo ima tudi pri vzpostavljanju stikov ter izmenjavi aktualnih informacij in izkušenj v mednarodnih krogih.

Deluje tudi tako, da organizira konference in seminarje. V svoje projekte včlenjuje omrežje praktikov, ki delujejo pri izobraževanju odraslih. Med projekti, ki jih organizira in vodi, je tudi Teden izobraževanja odraslih (Adult Learners' Week – ALW). Ima stalno zaposleno strokovno osebje. Odločitve o delovanju inštituta sprejema upravni odbor na podlagi letnega načrta dejavnosti. Za specifične naloge oblikuje posebne projektne skupine.

4. DELOVANJE IN ORGANIZIRANOST KROVNIH NACIONALNIH ZDRUŽENJ ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH¹⁵

Ugotovitve o delovanju in organiziranosti nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih v evropskih državah, ki smo jih v prejšnjem poglavju predstavili posamično, po državah, smo primerjali po raziskovalnih vprašanjih, ki smo si jih zastavili v načrtu raziskovanja. Strnili smo jih v pet točk, to pa so:

- naziv in opredelitev nacionalnega združenja;
- sestava in obseg članstva;
- cilji in naloge;
- načini delovanja; in
- organiziranost.

4. 1. Naziv in splošna opredelitev nacionalnega združenja

V našem prikazu smo opisali 17 držav. Med temi smo imeli 3 države, kjer formalno nimajo krovne asociacije za izobraževanje odraslih. To so: Francija, Madžarska in Nemčija. Med temi tremi pa je le Francija primer države, ki niti neformalno nima krovnega združenja, saj imata Madžarska in Nemčija močni asociaciji - v obeh primerih je to Zveza ljudskih visokih šol -, ki po svoji moči in tudi praktičnem delovanju neformalno prevzema funkcijo krovne asociacije. V nadaljevanju bomo tako zmanjšali obravnavani vzorec na 14 držav, kjer tudi formalno deluje krovno združenje za izobraževanje odraslih.

Krovna nacionalna združenja delujejo v različnih državah z različnimi nazivi, ki na neki način odlikavajo temeljne značilnosti delovanja in organiziranosti posameznega združenja.

Na grobo lahko imena razvrstimo v tri kategorije, to pa so:

---

¹⁵O nekaterih nacionalnih združenjih smo imeli precej pomanjkljive podatke, ki nam niso omogočili odgovorov na vsa navedena vprašanja. Tako navajamo ugotovitve, ki smo jih lahko oblikovali kljub oviram, ki so nam preprečevale oblikovanje popolnih zaključkov.

- a/ združenje, asociacija, zveza;
- b/ svet, odbor, konferenca;
- c/ institut.

Podrobneje prikazujemo uporabo treh zgoraj navedenih kategorij nazivov po posameznih državah v preglednici.

Preglednica 1: Nazivi nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih

Vrsta združenja	Države	Število držav
<i>svet, konferenca</i>	Avstrija, Danska in Švedska	3
<i>združenje, asociacija, zveza, društvo</i>	Češka, Estonija, Finska, Hrvaška, Irska, Italija, Litva, Norveška, Španija in Švica	10
<i>institut</i>	Velika Britanija	1

Iz preglednice lahko vidimo, da so v desetih evropskih državah (od štirinajstih, ki jih obravnavamo) krovne organizacije za izobraževanje odraslih poimenovali kot združenje (asociacijo), zvezo ali društvo (angleško: asociation, federation, society). Posebnost pri tem najdemo na Češkem, saj imajo na področju izobraževanja odraslih kar dve krovni združenji, to sta Češko društvo za izobraževanje odraslih in Združenje organizacij za izobraževanje odraslih. Izrazito prevladujoč naziv v tej skupini držav je združenje (asociacija), v dveh primerih (Italija, Španija) pa govorijo o zvezi (federaciji). Vsi ti nazivi označujejo, da gre za povezavo več organizacij v novo, krovno organizacijo, ki deluje kot njihovo združenje.

Naslednjo skupino sestavljajo 3 države, kjer poimenujejo krovno asociacijo svet (angleško council), to sta Danska in Švedska, ali konferenca/odbor (angleško conference, committee), to je Avstrija. Navedena poimenovanja poudarjajo način upravljanja asociacije ali njeno upravno razsežnost. Tako imajo na Švedskem

Nacionalni svet, ki ima to posebnost, da je organ, ki povezuje tri močne asociacije, in da ga država pooblašča, da upravlja in ureja tudi državne subvencije; na tak način s svojim delovanjem nadomešča nek državni organ, ki bi sicer imel takšno funkcijo. Rešitev kaže, da želi švedska država decentralizirati način financiranja asociacij in organizacij za izobraževanje odraslih in tako poudariti njihovo naravo nevladnih organizacij. Za podobno združevanje javnega (državnega) interesa in nevladne narave asociacij ter principa decentralizacije odločanja gre tudi v primeru Danske in Avstrije.

Specifičen je primer Anglije, kjer si je asociacija nadela ime institut. Gre za razvito strokovno organizacijo, ki deluje profesionalno, vendar pa po načelih delovanja družb, ki je last članic. Ime institut opravičuje struktura dejavnosti, v kateri je pomembno zastopana razvojna in raziskovalna dejavnost in delo po projektih. Tudi nekatere druge asociacije, ki se sicer imenujejo združenja - npr ANDRAS v Estoniji, AONTAS na Irskem - opravljajo projektne razvojne in raziskovalne naloge in je delež teh nalog v celotni sestavi dejavnosti zelo pomemben; tudi te bi se lahko imenovali institut, vendar ostajajo asociacije, ker verjetno želijo s tem poudariti svojo temeljno funkcijo, to pa je delo za njihovo članstvo (to so pretežno organizacije, a imajo tudi člane, ki so posamezniki).

Po svojem statusu so nacionalna združenja za izobraževanje odraslih v evropskih državah, ki jih obravnavamo, praviloma nevladne organizacije. Posebnost je pri tem Švedski nacionalni svet za izobraževanje odraslih, ki se opredeljuje kot javna nepridobitna organizacija. Vendar tudi ta, kot večina drugih, deluje izrazito kot asociacija, v kateri prevladujejo organizacije, ki izvajajo splošno neformalno izobraževanje. Podobno velja za združenja v vseh skandinavskih državah (Danska, Finska, Norveška, Švedska) in tudi v Litvi, ki jim je vsaj po svojem geografskem položaju - ta pa botruje tudi posnemanju skandinavskih zgledov - zelo blizu.

V drugih državah (Avstrija, Češka republika, Estonija, Irska, Španija, Švica, Anglija) pa gre za asociacije, ki so enako odprte tako za izvajalce neformalnega kot tudi formalnega izobraževanja; v primeru Avstrije (Konferenca za izobraževanje odraslih)

lahko opazimo celo nekaj večji poudarek na področju poklicnega izobraževanja odraslih in izobraževanja za potrebe gospodarskih organizacij in dejavnosti, saj je bolj kot druga evropska združenja za izobraževanje odraslih odprta tudi in zlasti organizacije za organizacije za poklicno izobraževanje odraslih.

V obravnavanih državah so asociacije za izobraževanje odraslih nastajale vse od 40-tih let dalje; seveda pa je zanje značilno tudi to, da so se tekoče reorganizirale in tudi spreminjale svojo sestavo. Nekatero, npr. v Angliji (NIACE) imajo sicer že zelo dolgo tradicijo in smo jih prej poznali pod drugimi imeni.

4. 2. Članstvo

Pri sestavi članstva so le tri temeljne možnosti, to pa so, da članstvo sestavljajo:

- posamezniki;
- organizacije, in
- organizacije in posamezniki.

Po temeljnih kategorijah, ki smo jih navedli zgoraj, se krovne asociacije iz obravnavanih držav razvrstijo tako, kot prikazuje preglednica 2.

Preglednica 2: Krovna nacionalna združenja za po sestavi članstva

Vrsta članstva	Države	Število držav
<i>združenje posameznikov</i>	Češka republika, Hrvaška, Italija	3
<i>združenje organizacij</i>	Avstrija, Češka republika ¹⁶ , Danska, Finska, Norveška, Španija, Švedska	7
<i>združenje organizacij in posameznikov</i>	Estonija, Irska, Litva, Švica, Velika Britanija	

¹⁶ Češka republika ima, kot smo že navedli pri opisovanju posameznih držav, dve združenji; eno (društvo) povezuje le posameznike, drugo (združenje) pa organizacije

Največ (7) združenj iz držav, ki smo jih včlenili v raziskavo, je organiziranih tako, da povezujejo organizacije in posameznike. Sledijo (5) združenja, ki povezujejo samo organizacije in le 3 združenja povezujejo samo posameznike. Hrvaško in italijansko nacionalno združenje ter češko društvo za izobraževanje odraslih so tako edine stanovske asociacije, ki združujejo (tako kot ADS) le posameznike, ki delujejo v andragoški dejavnosti.

V skandinavskih državah (na Danskem, Finskem, Norveškem in na Švedskem) ter v Avstriji, na Češkem in v Španiji krovna združenja za izobraževanje odraslih povezujejo vse vrste organizacij. Posebnost med njimi je švedski Svet za izobraževanje odraslih, ki združuje tri velika združenja in deluje kot združenje združenj.

V Veliki Britaniji in na Irskem ter v Estoniji, Litvi in v Švici nacionalna združenja povezujejo različne organizacije ali asociacije za izobraževanje odraslih in posameznike. Združenja v Estoniji, Litvi in v Švici povezujejo zlasti strokovne nevladne organizacije in posameznike. V Veliki Britaniji in na Irskem je struktura organizacij, ki se včlanjujejo v asociacijo, nekoliko bolj raznolika. V Veliki Britaniji združenje vključuje še kolidže, univerze, inštitute, televizijske mreže, razne sklade itd.; članice so tako tudi organizacije, ki niso le izvajalke izobraževanja odraslih. Na Irskem pa se povezujejo vladne in nevladne organizacije.

Zanimal nas je tudi podatek, koliko članic/članov imajo asociacije, ki smo jih včlenili v naš raziskovalni vzorec. Število članic/članov je seveda odvisno od vrste članov/članic, ki jih povezujejo posamezne asociacije. Pri posameznikih se preprosto šteje njihovo število, ko pa gre za organizacije, so mogoče tri različice, ki sicer ne spreminjajo dejstva, da so članice organizacije. Gre za to, da so organizacije, kot članice, lahko različne, te različice pa so:

- organizacije, ki izvajajo izobraževalno dejavnost;
- organizacije, ki povezujejo individualne člane v društvo ali asociacijo; in
- organizacije, ki povezujejo druga združenja, torej organizacije organizacij ali posameznikov.

Po številu članic/lanov se združenja med seboj precej razlikujejo, kar kaže spodanja preglednica.

Preglednica 3: Število članic/članov v združenjih organizacij za izobraževanje odraslih¹⁷

Država	Število članic (organizacij)	Število članov (posamezniki)
Avstrija	10	-
Češka republika	200	-
Danska	23	-
Finska	17	-
Norveška	22	-
Španija	45	-
Švedska	3	-
Estonija	60	ni podatka
Litva	15	210
Švica	200	300

Iz podatkov vidimo, da se asociacije med seboj precej razlikujejo po številu članic/članov, podatek pa ne govori toliko o velikosti asociacij, temveč o njihovi različnosti po vrsti članstva, na kar smo že opozorili, navedli pa smo tudi pri predstavitvah posameznih držav. Zato naj tu le pregledno povzamemo (za tiste asociacije, ki povezujejo organizacije):

- skandinavske države praviloma povezujejo asociacije, na isti način pa je organizirano tudi avstrijsko združenje; izjema med skandinavskimi državami je Švedska, ki ima nad združenjem asociacij še nacionalni svet, ki združuje tri velika združenja;

¹⁷ V preglednici smo navedli podatke la za tiste države, ki smo jih imeli; nismo imeli podatkov za Češko, Hrvaško, Irsko, Italijo in Veliko Britanijo.

- druge države - Estonija, Litva, Švica (navedene v preglednici) ter Češka republika, Irska in Velika Britanija povezujejo različne organizacije, ne le asociacije.

4. 3. Cilji in naloge

Poglavitni cilj in naloga nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih je razvoj in širjenje izobraževanja odraslih, kot njihove temeljne dejavnosti. Združenja so oblikovala tudi nekatere ožje cilje, ki se razlikujejo glede na okoliščine, v katerih delujejo. Pri analiziranju gradiv iz obravnavanih držav smo ugotovili zlasti naslednje cilje in naloge:

- usklajevanje in povezovanje dejavnosti članic in omogočanje njihovega medsebojnega sodelovanja;
- zastopanje, ščitenje skupnih interesov članic;
- promocija in uveljavljanje izobraževanja odraslih v javnosti;
- razvijanje sistema, teorije in prakse, oblikovanje koncepcije izobraževanja odraslih;
- predlaganje in razvijanje novih konceptov in oblik izobraževanja in učenja odraslih;
- vplivanje na zakonodajo za izobraževanje odraslih;
- sodelovanje pri oblikovanju politike v izobraževanju odraslih in pri načrtovanju razvoja;
- podpora neodvisnosti članic, uveljavljanje njihovih interesov, razvijanje njihove dejavnosti;
- spremljanje dejavnosti članic in izdelava poročil o njihovi dejavnosti;
- strokovno usposabljanje pripadnikov organizacij in asociacij, izobraževalcev odraslih;
- pravno zastopanje članic;
- pridobivanje in podeljevanje subvencij;
- povezovanje med javnim in zasebnim sektorjem ter neformalnim izobraževanjem in šolskim sistemom;
- informiranje;

- mednarodni stiki.

Navedene naloge najdemo v večjem ali manjšem obsegu ter bolj ali manj intenzivno¹⁸ pri večini obravnavanih združenj. Pri tem lahko izpostavimo tele posebnosti:

- V skandinavskih državah so združenja pomemben dejavnik pri pridobivanju in delitvi javnih sredstev, tistih, ki jih izobraževanju odraslih namenja država; pri tem je najbolj tipičen primer Švedske, kjer asociacija tekoče spremlja delovanje asociacij in proroča o njihovi dejavnosti, na tej podlagi pa se podeljujejo sredstva za dejavnost v prihodnem obdobju.
- V združenju estonskih izobraževalcev odraslih je pomembna prioriteta aktivno delo (projekt) za razvijanje koncepcije in nacionalnega programa izobraževanja odraslih, takšne ambicije pa ima tudi češko združenje.
- NIACE v Angliji in AONTAS na Irskem sta strokovno močno razviti in opremljeni organizaciji, ki opravljata vrsto razvojnih projektov za razvoj in prenovo izobraževanja odraslih; temu se skupšajo približati tudi v Estoniji, kjer je asociacija ustanovila svoj razvojni center.
- Združenji v Italiji in na Norveškem si prizadevata za povezovanje med javnim in zasebnim sektorjem ter neformalnim izobraževanjem in šolskim sistemom.

Vse asociacije tekoče opravljajo glavnino nalog, kot so: usklajevanje in povezovanje dejavnosti članic; zastopanje skupnih interesov članic; promocija in uveljavljanje izobraževanja odraslih v javnosti; vplivanje na razvoj sistema; sodelovanje pri oblikovanju zakonodaje in politike; strokovno usposabljanje izobraževalcev odraslih; informiranje in mednarodni stiki.

---

¹⁸ Podatki, ki smo jih dobili, nam omogočajo predvsem splošno predstavitev nalog in ciljev ter dejavnosti asociacij, ne pa zelo natančnega obsega in intenzitete teh dejavnosti pri posameznih združenjih.

4. 4. Dejavnosti

Dejavnosti nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih izhajajo iz opredelitev njihovih temeljnih nalog in so bolj ali manj v skladu z njimi. Pri analizi podatkov o dejavnostih združenj smo zasledili zlasti te oblike delovanja:

- organizacija in izpeljava različnih konferenc, seminarjev in delavnic, med njimi tudi mednarodnih;
- organiziranje in izpeljava javnih razprav;
- razvijanje različnih programov za izobraževanje odraslih;
- strokovno usposabljanje izobraževalcev odraslih;
- razvijanje modelov za uspešnejšo prakso;
- izdelava razvojno pomembnih programov, npr. koncepcije, nacionalnega programa;
- ugotavljanje potreb po izobraževanju odraslih;
- organizacija prireditev, kot npr. tedna izobraževanja odraslih, sejma vseživljenjskega izobraževanja ipd;
- strokovna knjižnica;
- izdajanje strokovnih publikacij, periodičnega tiska;
- informacijska in svetovalna dejavnost (informacijska središča in podatkovne baze);
- raziskovalni projekti,
- delovanje projektnih skupin;
- sodelovanje z omrežji izvajalcev in praktikov.
- udeležba na mednarodnih srečanjih in spodbujanje mednarodnega sodelovanja.

Tudi za dejavnosti združenj velja, podobno kot smo omenili pri ciljih in nalogah, da so nekatere naloge bolj ali manj standardne za vse asociacije, čeravno jih v opisih dejavnosti izrecno ne opisujejo. Takšne so zlasti: organizacija in izpeljava konferenc; seminarjev in delavnic; razvijanje programov za izobraževanje odraslih; informacijska in svetovalna dejavnost; izdajanje publikacij; organiziranje in izpeljava javnih razprav; strokovno usposabljanje izobraževalcev odraslih; organizacija različnih prireditev;

sodelovanje pri načrtovanju in izpeljavi razvojnih projektov; delovanje projektnih skupin; sodelovanje z omrežji izvajalcev in praktikov.

Nekatera združenja pa razvijajo tudi posebne dejavnosti, po katerih so izrecno prepoznavna ali znana:

- Finsko združenje organizacij za izobraževanje odraslih že več desetletij vsako leto organizira znano mednarodno posvetovanje Meeting in Finland, kjer se obravnavajo nekatera aktualna vprašanja razvoja izobraževanja odraslih in mednarodnega sodelovanja na tem področju.
- Združenje za izobraževanje odraslih na Irskem, AONTAS, zelo sistematično razvija informacijsko dejavnost, pri tem pa je ustanovilo posebno informacijsko središče in strokovno knjižnico ter še posebej oblikovalo in izpopolnilo izčrpno podatkovno bazo.
- Angleško združenje, ki deluje kot institut (NIACE) že deset let organizira Teden učenja odraslih (Adult Learners' Week), ki je ob podpori Unesca postal mednarodni projekt in ga zdaj organizirajo tudi mnoge druge države, med njimi tudi Slovenija. Med navedenimi asociacijami sta organizatorici tega projekta v svojih državah Estonija in Norveška.
- Nekateri asociacije izdajajo mednarodno znane strokovne revije, tako npr. *Studies in Adult Education* in *Adult Education Quarterly* (NIACE).
- Zlasti tiste asociacije, ki v svoje delovanje vključujejo strokovnjake in projektne skupine, takšne so npr. KEBÖ (Avstrija), ANDRAS (Estonija), NIACE (Anglija), AONTAS (Irska), ki delujejo kot močna strokovna razvojna središča (ali celo instituti). Ob tem se nekatere učinkovito povezujejo z omrežji izvajalcev in prakso.

4. 5. Organiziranost

Vsa združenja delujejo po preizkušenih vzorcih za delovanje asociacij in imajo za doseg svojih ciljev organizacijsko sestavo, ki jo razvijejo po poblastilu članov. To sta zlasti upravni odbor, ki izvolijo člani na svojih letnih skupščinah, in sekretariat, ki ga imenuje upravni odbor. Letno se predstavniki članic/članov sestajajo na skupščinah,

kjer obravnavajo poročilo za preteklo obdobje in program za naslednje leto ali obdobje. Zlasti na letnih konferencah sprejemajo poglobljene odločitve za svoje delovanje.

Združenja pa se razlikujejo med seboj zlasti po tem, kako so organizirana in usposobljena za izpeljevanje in udejanjanje svojega programa. Pri tem lahko ugotovimo nekatere organizacijske značilnosti in posebnosti, ki jih opredeljujejo zlasti te organizacijske prvine: ali ima asociacija stalno in redno zaposleno osebje ali ne; ali in kako je institucionalizirana in kako je njena dejavnost organizacijsko razčlenjena.

4.5.1. Zaposlenost osebja

Nedvomno je organizacijska razvitost in zmogljivost združenja pomembno odvisna od tega, ali ima stalno in redno zaposleno osebje ali ne. V današnjih bolj zahtevnih življenjskih razmerah¹⁹ je težko uspešno izpeljevati neko sistematično in kontinuirano strokovno dejavnost le s prostovoljskim delom. Zato se tudi v nevladnih in prostovoljskih organizacijah uveljavlja kombinirano delo, v katerem sodelujejo redno zaposleno osebje in člani društva kot prostovoljci.

Večina asociacij, ki smo jih včlenili v naš vzorec, deluje na tak način. Za opravljanje nekaterih stalnih nalog asociacije ima redno zaposleno osebje. Pri tem, kako je organizirano delo zaposlenega osebja in koliko oseb zaposlujejo, pa se asociacije med seboj pomembno razlikujejo, saj najdemo pri tem te različice:

- imajo le posamezno osebo ali osebe za temeljna administrativna in tehnična dela ali za usklajevanje nalog pri udejanjanju programa dela asociacije;
- imajo sekretariat ali biro, v katerem je več, npr. na Norveškem tudi do 12 zaposlenih; tako je organizirana večina združenj, ki smo jih obravnavali (Avstrija, Danska, Estonija, Finska, Irska, Italija, Litva, Norveška, Švedska, Švica);

---

¹⁹ Tu jih ne bomo podrobneje pojasnjevali, omenjamo jih, ker pomembno vplivajo na to, kako človek izrablja svoj prosti čas in kakšne možnosti ima, da deluje v prostovoljskih organizacijah.

- so organizirani kot institut; najbolj znan primer za takšno rešitev je Velika Britanija z institutom, ki ima nacionani značaj, to je Nacionalni institut za izobraževanje odraslih - NIACE);
- imajo razvojno-raziskovalni center s stalno zaposlenim osebjem; takšno različico najdemo zlasti v baltiških državah (npr. Estonija, Latvija);
- oblikujejo projektne skupine, ki jih organizirajo za določen čas.
- imajo lokalne enote (podružnice), kjer tudi deluje stalno zaposleno osebje.

4.5.2. Institucionaliziranost

Večina združenj imajo neko obliko institucionaliziranega delovanja, ki so različne tako po imenih kot tudi po organiziranosti in načinu delovanja.

Preglednica 4: Oblike institucionaliziranosti združenje za izobraževanje odraslih²⁰

Oblika in institucionaliziranosti	Države	Število držav
<i>sekretariat, urad, biro</i>	Avstrija, Danska, Finska, Irska, Italija, Norveška, Švedska, Švica in Švedska	8
<i>institut</i>	Velika Britanija	1
<i>razvojni center</i>	Estonija, Irska, Litva	3
<i>projektne skupine</i>	Avstrije, Irska, Velika Britanija	3

²⁰ Navajamo samo tiste primere, za katere smo imeli podatke; gotovo pa je, da v nam dostopnih gradivih niso bile navedene vse opisane oblike ali tudi druge oblike institucionaliziranosti, tako pri državah, kjer smo jih ugotovili, kot tudi pri drugih. To še posebej zanesljivo lahko rečemo za projektne skupine, ki so najbolj fleksibilne oblike organiziranosti.

4.5.3. Organizacijska razčlenjenost

Delno smo dobili vpogled v ta vidik organizacijske razčlenjenosti že pri dozdejšnjem opisovanju organiziranosti. Tu ga želimo še posebej izpostaviti, saj odseva težnjo po decentralizaciji delovanja in odločanja v združenju. Pri tem lahko dejavnost asociacij analiziramo po treh razsežnostih organiziranja, to pa so: vsebinska, geografska in ciljno-dejavnostna.

Vsebinsko razčlenjenost, ki se potrjuje tudi v samsostojnih organizacijskih enotah delovanja, kot so društva, klubi, sekcije itn. najdemo pri vseh združenjih, ki delujejo kot združenja organizacij ali asociacij.²¹ Vsaka od teh enot (organizacij, asociacij) ima svoj program in s tem tudi svojo vsebino delovanja. Krovna asociacija je v tem primeru torej organizacijski okvir za vsebinsko raznovrstno dejavnost njenih članic. Seveda se lahko dejavnost in organiziranost delovanja posamezna združenja vsebinsko razčlenjuje tudi v sami osrednji (centralni) organizaciji. Lahko deluje po posebnih, vsebinsko opredeljenih in ciljno naravnanih sekcijah, komisijah itn. Te strukture, ki je gotovo standardna oblika delovanja večine združenj, v nam dosegljivih virih nismo mogli toliko natančno identificirati, da bi jo lahko zanesljivo prikazali v našem pregledu.

Druga razsežnost - razčlenjenost združenja na podlagi geografske razpršenosti, torej prenos nekaterih nalog na regionalno, področno, lokalno itn. raven -, smo zasledili pri nekaterih obravnavanih združenjih in državah.²² Ta organizacijska razčlenjenost temelji na težnji po decentralizaciji dejavnosti osrednjega združenja. Lokalne enote združenj ali podružnice v skladu s stopnjo njihove avtonomnosti lahko vodijo lokalni upravni odbori.

Organizacijska razčlenjenost pa lahko izvira tudi iz posebnih nalog, ki jih opravlja asociacija. Najbolj značilna je za takšno razčlenjenost razvojno-raziskovalna dejavnost, ki jo združenja opravljajo tako, da organizirajo delo v projektnih skupinah.

---

²¹ Podrobneje prikazano že v točki 4.2, preglednica 2.

²² Tudi pri tem lahko dokaj zanesljivo domnevamo, da je teh primerov več kot smo jih uspeli identificirati iz dosegljivega gradiva.

Ob pogostejši možnosti, da delujejo projektne skupine začasno, toliko časa, da se naloga (projekt) opravi, pa delujejo tudi stalne projektne skupine.

Preglednica 5: Organizacijska razčlenjenost delovanja krovnih nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih

Vrsta organiziranosti	Države	Število držav
<i>organizacije, asociacije</i>	Avstrija, Češka republika ²³ , Danska, Estonija, Finska, Irska, Litva, Norveška, Španija, Švedska, Švica, Velika Britanija	12
<i>območne, lokalne enote, podružnice</i>	Avstrija, Hrvaška, Litva, Norveška, Švica, Velika Britanija	7
<i>projektne skupine</i>	Avstrija, Estonija, Irska, Velika Britanija	5

4.6. Modeli organiziranosti

Poglavitni cilj naše naloge je bil identificirati značilne modele organiziranosti nacionalnih krovnih združenj za izobraževanje odraslih, ne glede na to, v kateri državi delujejo. To bi nam omogočilo, da obravnavana združenja in države, v katerih delujejo, klasificiramo po prepoznanih tipičnih modelih in da opišemo njihove značilnosti.

Opravljen analiza članske sestave, dejavnosti in načina organiziranosti združenj nam kaže, da so cilji, naloge in način delovanja organizacije zelo pomembno, lahko rečemo celo najbolj odvisni od tega, kakšna je članska sestava asociacije. To je tudi

²³ Češka republika ima, kot smo že navedli pri opisovanju posameznih držav, dve združenji; eno (društvo) povezuje le posameznike, drugo (združenje) pa organizacije.

razumljivo, saj asociacije delujejo predvsem tako, da strežejo svojim članom/članicam in zadovoljujejo njihove potrebe in zaheve. Člani/članice jih asociaciji postavljajo s programi, ki jih sprejmejo na vsakoletnih skupščinah, pri tem pa upoštevajo kritične ugotovitve iz razprav o poročilih za preteklo obdobje.

Upoštevajoč to spoznanje in zbrane podatke, smo identificirali tri relativno različne značilne modele organiziranosti nacionalnih krovnih združenj za izobraževanje odraslih. Ker smo kot temeljno merilo za njihovo razlikovanje določili sesatvo članstva, smo mogoče različice modelov opredelili in poimenovali takole: 1/ združenje posameznikov; 2/ združenje organizacij; 3/ združenje organizacij in posameznikov;

Te tri različice modelov bomo v nadaljevanju označili na kratko, z najpomembnejšimi značilnostmi pri njihovem delovanju, navedli pa bomo tudi, v katerih državah jih najdemo.

4.6.1. Združenje posameznikov

Člani

Člani takšnega združenja so posamezniki, ki delujejo v izobraževanju odraslih. To so - z najširšo opredelitvijo - vsi, ki se čutijo pripadni izobraževanju odraslih ali njegovi znanstveni disciplini in ki se identificirajo s tem področjem, predvsem strokovno, lahko pa tudi po svojem zanimanju zanj. V tej populaciji pa gotovo tvorijo glavnino:

- učitelji, programerji, organizatorji, inštruktorji, mentorji in svetovalci ter vodje in drugi praktiki iz izvajalskih organizacij, središč ali služb za izobraževanje odraslih, ki jih lahko s skupnim izrazom označimo kot izobraževalci odraslih;
- andragogi, ki delujejo bodisi kot učitelji na visokošolskih in univerzitetnih ustanovah bodisi kot raziskovalci na raziskovalnih središčih in institutih;
- osebe različnih poklicev in strok, ki se srečujejo z izobraževanjem odraslih pri svojem delu v različnih organizacijah, kot so: državna in območna uprava, zlasti nosilci in oblikovalci vzgojnoizobraževalne politike; sredstva javnega občevarja in

drugi mediji; ustanove in podjetja iz različnih panog, ki dajejo velik pomen znanju, učenju in izobraževanju; različne prostovoljske organizacije, ki dajejo velik pomen izobraževanju svojih članov itn.;

- upokojenci, študentje in drugi zainteresirani.

Delovanje

Je stanovska strokovna asociacija, ki deluje za strokovne interese svojih članov. Opravlja vse tiste dejavnosti, ki jih opredeljuje interes članov (z letnimi in dolgoročnejsimi programi) in jih zmore s stopnjo svoje organiziranosti. To organiziranost pa določa sorazmerno skromna finančna zmogljivost združenja, saj je njen glavni vir članarina, ki jo plačujejo posamezniki; ti pa finančno niso tako zmogljivi kot so lahko organizacije ali asociacije (kot članice združenja). Zaradi tega si združenja posameznikov praviloma ne morejo privoščiti redno zaposlenega osebja (npr. sekretariat, urad, biro itn.), če pa si ga že lahko, le-to ni številno. Pogosto se takšna asociacija nasloni na neko močnejšo organizacijo (npr. zvezo ljudskih univerz, razvojno-raziskovalno središče, močnejšo izvajalsko organizacijo itn.) in je od nje na neki način odvisna (npr. uporaba njenih prostorov, administrativno-tehničnih zmogljivosti, neposredna gmotna pomoč itn.).

Združenje, ki povezuje posameznike in ne organizacije, praviloma opravlja glavnino nalog, ki smo jih našli pri splošnem opisu ciljev, nalog in delovanja asociacij. Težko pa se loteva zahtevnejših strokovnih projektov, kot so: razvijanje modelov za uspešnejšo prakso; izdelava razvojno pomembnih programov, npr. koncepcije, nacionalnega programa; ugotavljanje potreb po izobraževanju odraslih; raziskovalni projekti; delovanje projektnih skupin; organizacija večjih nacionalnih prireditev (npr. tedna izobraževanja odraslih ali vseživljenjskega učenja); sodelovanje z omrežji izvajalcev in praktikov; vzdrževanje strokovne knjižnice itn. Med cilji in operativnimi nalogami takšne asociacije tudi ne najdemo nalog, kot so: zastopanje interesov organizacij in drugih asociacij na področju izobraževanja odraslih; spremljanje dejavnosti organizacij in drugih asociacij; pridobivanje in podeljevanje subvencij. Asociacija težko pridobi status močnega partnerja v odnosu do države, ki bi lahko

zastopala interese raznovrstne institucionalne strukture izobraževanja odraslih. V zdajšnjih razmerah asociacija težko opravlja tudi nekatere naloge iz standardnega programa delovanja asociacije, kot so informiranje, strokovno spopolnjevanje, promocija in uveljavljanje izobraževanja odraslih v javnosti; pravno zastopanje članic, izdajanje strokovnih publikacij in periodičnega tiska; itn. Med temeljnimi dejavnostmi združenja pa nedvomno trdno ostajajo prizadevanje za vplivanje na razvoj in politiko izobraževanja odraslih, zastopanje skupnih interesov članov, sodelovanje pri oblikovanju zakonodaje in politike, organizacija in izpeljava različnih konferenc, seminarjev in delavnic, organiziranje in izpeljava javnih razprav; mednarodni stiki in spodbujanje mednarodnega sodelovanja. Interesom članov se skuša približati z delovanjem v sekcijah, komisijah in podružnicah. V vseh organih deluje s posamezniki, ne z organizacijami.

Države, kjer deluje tak model

Opisani model asociacije - združenja posameznikov - je bil pogostejši v preteklosti kot je danes. Najdemo ga v le redkih državah. Med državami, ki smo jih včlenili v našo raziskavo, smo ga našli le na Hrvaškem in v Italiji. Imamo ga tudi v Sloveniji. Za nadaljnjo operativno uporabo v našem raziskovalnem poročilu smo ga zato poimenovali *slovenski model*.

4.6.2. Združenje organizacij

Članice

Članice so večidel združenja z različnih področij izobraževanja odraslih. To so lahko tako asociacije strokovnih kot tudi prostovoljskih organizacij. Načelno so lahko članice vse vrste organizacij za izobraževanje odraslih, ki so zainteresirane za takšno združevanje. Analizirali smo, katere vrste organizacij so se včlanile v širšo asociacijo v državah, ki smo včlenili v naš raziskovalni vzorec.

Pri strokovnih asociacijah, ki se združujejo v krovna združenja, so tako državne kot tudi zasebne organizacije. V obravnavanih državah smo našli te vrste organizacij za izobraževanje odraslih:

- središča za izobraževanje odraslih; različne vrste izvajalskih organizacij za izobraževanje odraslih;
- ljudske visoke šole; ljudske akademije;
- organizacije za izobraževanje delavcev;
- šole za nadaljevalno izobraževanje (za splošno in poklicno izobraževanje, osnovne šole, večerne srednje šole, šole ali središča za mlajše odrasle, kmetijske šole);
- domovi, središča za usposabljanje in izobraževanje odraslih z domsko oskrbo;
- razvojni in raziskovalni instituti ter strokovna in razvojna središča (za izobraževanje ali za druge dejavnosti, npr. gospodarstvo, podeželje);
- področja dejavnosti in panoge (npr. knjižnice, zdravstvo, študijska središča, delovne organizacije)
- skladi;
- nacionalna združenja (npr. za izobraževanje);
- organizacije za mednarodno sodelovanje.

Prostovoljske organizacije (asociacije), ki se združujejo v krovne asociacije, pa so bile zlasti tele:

- za ljudsko, svobodno, splošno izobraževanje,
- za izobraževalne dejavnosti; promocijo učenja (naravno učenje);
- izobraževanje na podeželju, lokalni razvoj;
- izobrazevanje za člane političnih strank;
- organizacije za versko izobraževanje odraslih; cerkveni programi;
- društva in klubi za različna področja dejavnosti ali/in panoge (kmetijstvo, za ljudske dejavnosti, domačo obrt, svobodne kulturne dejavnosti, ljudsko kulturo, ljudsko glasbo, amaterska gledališča, ekološka gibanja, šport, rekreacijo, mladinski klubi);
- za specifične dele populacije (npr. ženske, gospodinje, amaterski glasbeniki, za redno zaposlene delavce, združenje za neodvisno delo, strokovnjake, kmetovalce, manjšine, invalide, priseljence, rekreacijska gibanja);
- gibanja (npr. za vzdržnost);
- študijska središča;

- državljansko izobraževanje
- raziskovanje izobraževanja odraslih.

V nekaterih državah, to so zlasti skandinavske države, v združenju močno prevladujejo prostovoljske organizacije ali organizacije iz nevladnega sektorja, ki izvajajo pretežno programe neformalnega izobraževanja.

Delovanje

Značilno za dejavnost združenja, organiziranega po tem modelu, je da deluje v skladu z interesi asociacij in organizacij, ki jih povezuje, in praviloma v soglasju s potrebami vseh članic. To pa pomeni, da se ne ravna le ali toliko po individualnih željah strokovnjakov in zainteresiranih v izobraževanju odraslih, temveč daje prednost urejanju nekaterih temeljnih sistemskih in organizacijskih vprašanj izobraževanja odraslih. Med pomembnejše naloge spadajo: promocija izobraževanja odraslih; razvoj ustrezne zakonske podlage za delovanje organizacij za izobraževanje odraslih; pri tem namenja pomembno pozornost tudi neformalnemu izobraževanju, ki je po deležu članstva prevladujoča dejavnost. Pomembno je tudi povezovanje med področji in vrstami izobraževanja odraslih.

Nacionalna krovna združenja organizacij in asociacij imajo zaradi svoje dobre povezanosti z vsemi ali večino organizacij na področju izobraževanja odraslih pomembno vlogo posrednika med državo in organizacijami/asociacijami članicami. Ta je najbolj izražena v funkciji, ki ji jo zaupa država, to pa je razporejanje državnih sredstev oziroma subvencij za organizacije-članice. Ta funkcija pa nadalje zahteva, da krovna asociacija tekoče in dovolj natančno spremlja in evalvira dejavnost organizacij in asociacij, ki so njene članice in ki jih zastopa v odnosu do države in morebitnih drugih družbenih dejavnikov in partnerjev. Za specifične naloge oblikuje projektne skupine, v nekaterih državah pa organizira tudi regionalne oddelke, ki skrbijo za razvoj področja, na katerem deluje.

Ker asociacija deluje kot zastopnik, usklajevalec javnih finančnih sredstev in zastopnik pri urejanju drugih sistemskih vprašanj, so organizacije in asociacije, ki

delujejo v izobraževanju odraslih, življenjsko zainteresirane, da postanejo članice krovne nacionalne asociacije. Opravljanje takšnih funkcij je imelo svoj vpliv tudi pri poimenovanju krovnih asociacij v nekaterih državah; namesto običajnega imena združenje, sta se dansko in švedsko združenje opredelili za ime 'svet' (council), v Avstriji se imenuje 'konferenca'. V Švici in Španiji pa 'federacija'.

Sicer pa ta združenja opravljajo tudi mnoge funkcije, ki jih na splošno opravljajo asociacije za izobraževanje odraslih, ne glede na to, kakšna je sestava članstva, tako, denimo: opravljanje in razvijanje informacijske in svetovalne dejavnosti; usklajevanje in povezovanje dejavnosti članic in omogočanje njihovega medsebojnega sodelovanja; zastopanje, ščitenje skupnih interesov članic; sodelovanje pri oblikovanju politike v izobraževanju odraslih in pri načrtovanju razvoja; podpora neodvisnosti članic, uveljavljanje njihovih interesov, razvijanje njihove dejavnosti; strokovno usposabljanje pripadnikov organizacij in asociacij, izobraževalcev odraslih; pravno zastopanje članic; organizacija in izpeljava različnih konferenc, seminarjev in delavnic, med njimi tudi mednarodnih; organiziranje in izpeljava javnih razprav; izdajanje strokovnih publikacij, periodičnega tiska; mednarodni stiki.

Tudi ta asociacija se ravna po odločitvah, sprejetih na letnih skupščinah članic, in ima redno zaposleno osebje, ki profesionalno skrbi za udejanjanje programa.

Države, kjer deluje

Opisani model krovnega nacionalnega združenja, v katerem se povezujejo organizacije in asociacije, je značilen za vse skandinavske države. Med državami, ki smo jih analizirali, imajo takšna združenja Danska, Finska, Norveška in Švedska. Za krovna združenja v skandinavskih državah je tudi značilno, da povezujejo le asociacije in ne posameznih organizacij. Podobna jim je tudi Avstrija, kjer se v združenje poleg asociacij povezujejo tudi razvojno-raziskovalni instituti. To pa ne velja za Češko in Španijo, saj se v tamkajšnji združenji povezujejo tudi posamezne organizacije za izobraževanje odraslih.

Delovno-operativno smo poimenovali ta model organiziranosti krovnih organizacij za izobraževanje *skandinavski model*, ker je najbolj tipičen prav za skandinavske države.

4.6.3. Združenje organizacij in posameznikov

Članice

Članice so organizacije in posamezniki. Individualni člani so lahko vsi posamezniki, ki delujejo v izobraževanju odraslih ali pa jih to področje zanima.²⁴ Druga vrsta članstva pa so organizacije in asociacije. Ta struktura pa se pecej razlikuje od tiste, ki smo jo opisali, ko smo obravnavali združenja organizacij.²⁵ V združenju organizacij in posameznikov so najbolj številne individualne organizacije in pri tem še posebno prevladujejo profesionalne organizacije; poleg tistih, ki smo jih že našli pri opisovanju združenj organizacij, imajo tu velik delež še kolidži, univerze, zasebne agencije, inštituti, skladi itn. Seveda pa tudi ta model krovnega združenja včlanjuje tudi različne asociacije; vendar je tudi pri tem razlika, to pa je, da imajo združenja organizacij in posameznikov sorazmerno manjši delež prostovoljskih in nevladnih asociacij kot združenja samih organizacij. Članstvo je torej pri združenjih organizacij in posameznikov manj homogeno: vključuje poleg posameznikov še vladne in nevladne organizacije ter profesionalne in prostovoljske organizacije in asociacije.

Delovanje

Spričo navedene različnosti in pestrosti članstva bi lahko, izhajajoč iz potreb članstva sklepali, da je ta asociacija tudi programsko bolj pestra kot tiste asociacije, ki smo jih že obravnavali. Načelno bi to ugotovitev lahko potrdili, saj si ta združenja potencialno zastavljajo širok razpon ciljev in nalog in s svojim delovanjem pokrivajo vsa področja, ki smo jih opisali pri pregledu nalog in dejavnosti za asociacije na splošno. To, kakšen program si v resnici zastavijo, pa je zelo odvisno od tega, kako so

---

²⁴ Strukturo takšnega članstva smo že opisali v točki 4.6.1 in ugotovitev tu ne bomo ponavljali.

²⁵ Točka 4.6.2.

organizirane. Pri tem vidimo med državami in njihovimi krovnimi nacionalnimi združenji za izobraževanje odraslih, ki smo jih obravnavali, precejšnje razlike.

Specifična značilnost za to vrsto asociacije je, da praviloma prevzema vrsto zahtevnih strokovnih nalog, kot so: raziskovalne in razvojne naloge, razvijanje sistema, teorije in prakse; oblikovanje koncepcije, strategije in nacionalnega programa izobraževanja odraslih; predlaganje in razvijanje novih in za razvoj pomembnih konceptov in oblik izobraževanja in učenja odraslih; vpeljevanje in promocija novosti v izobraževanju odraslih; širjenje ponudbe formalnega in neformalnega izobraževanja; sodelovanje pri oblikovanju politike v izobraževanju odraslih in pri načrtovanju razvoja; opravljanje razvojnih projektov za razvoj in prenavo izobraževanja odraslih; organizacija različnih prireditev nacionalnega pomena (npr. teden ali sejmi učenja odraslih); sodelovanje prti načrtovanju in izpeljavi razvojnih projektov, med temi tudi tudi mednarodnih; razvijanje modelov za uspešnejšo prakso; ugotavljanje potreb po izobraževanju odraslih; sistematično razvijanje informacijske dejavnosti z informacijskim središčem nacionalnega pomena in izčrpno podatkovno bazo; vzdrževanje strokovne knjižnice; izdajanje strokovnih publikacij, periodičnega tiska; sodelovanje z omrežji izvajalcev in praktikov; udeležba na mednarodnih srečanjih in spodbujanje mednarodnega sodelovanja.

Opravljanje takšnih nalog zahteva, da združenje bodisi deluje kot institut in se tako tudi imenuje (npr. v Veliki Britaniji) bodisi da samo deluje kot močno strokovno razvojno središče ali pa ga ima v svoji sestavi. Za opravljanje zastavljenih nalog pogosto oblikuje projektne skupine in sodeluje z omrežji izvajalcev in praktikov. Za članice deluje kot koordinacijsko telo, krepi njihovo sodelovanje in jih vsestransko zastopa.

Poslovanje takšne asociacije je lahko organizirano kot družba, ki se lahko tako tudi financira (tak primer je npr. NIACE v Veliki Britaniji). Vodi jo upravni odbor, naloge pa operativno izvaja sekretariat s stalno zaposlenim osebjem.

Države, kjer deluje

Opisani model najdemo v optimalni obliki v državah Velike Britanije, Angliji, Walesu in in na Škotskem ter na Irskem. V manj ekstenzivni in strokovno skromnejši izvedbi ga vpeljujejo v baltiških državah, Estoniji, Latviji in Litvi, spet drugače pa tudi v Švici. Delovno-operativno smo ta model poimenovali *britanski model*.

5. STALIŠČA ČLANIC IN ČLANOV ANDRAGOŠKEGA DRUŠTVA SLOVENIJE O ORGANIZIRANOSTI IN DELOVANJU DRUŠTVA

5.1. Kakšno mnenje imajo člani o zdajšnji organiziranosti društva in vplivu le-te na njegovo delovanje?

Z vprašanjem, kako ocenjujejo zdajšnje delovanje Andragoškega društva Slovenije smo želeli predvsem zvedeti, kakšno je mnenje članov in članic ADS o zdajšnji učinkovitosti in delovanju društva. Člani so v zadnjih nekaj letih izražali potrebo po vnovičnem premisleku o nalogah in funkcijah ADS. Pričakovati je bilo, da bodo v odgovorih na to vprašanje izražali bolj ali manj kritična stališča o zdajšnjem delovanju ADS.

Preglednica 6: Stališča članov ADS o njegovem zdajšnjem delovanju

(Vprašanje: Ali ste zadovoljni z zdajšnjim delovanjem Andragoškega društva Slovenije in njegovimi učinki?)

Odgovori	Število	Delež v %
<i>da</i>	10	33,3-
<i>ne</i>	10	33,3-
<i>ne vem</i>	6	20
<i>brez odgovora</i>	4	13,3-
<i>skupaj</i>	30	100

Iz odgovorov se vidi, da je mnenje članov o delovanju ADS precej neenotno. Delež tistih, ki so zadovoljni z delovanjem ADS in njegovimi učinki, je povsem enak deležu tistih, ki niso zadovoljni (10 oziroma 33,33%), tretjina pa se o tem ni odločila ali se ni mogla ali ni želela odločiti o tem (morda ne poznajo delovanja ADS ali pa so do njega indiferentni). Samo po odgovorih na to vprašanje ne bi mogli povsem negativno oceniti delovanja in učinkovitosti ADS. K jasnejšemu odgovoru na zastavljeno vprašanje lahko pripomorejo odgovori na drugi dve vprašanji iz vprašalnika, to pa sta:

- Ali pri delovanju in organiziranosti ni potrebno ničesar spreminjati, in
- Ali in kaj predlagajo, da bi se spremenilo.

Na prvo vprašanje - postavljeno je bilo pri 2. vprašanju uporabljenega vprašalnika (odgovori so navedeni v 7. preglednici) - ni bilo nikogar, ki bi odgovoril, da pri delovanju društva ni potrebno ničesar spreminjati. Na drugo vprašanje - predlogi za spremembe - pa je 16 vprašanih navedlo svoje predloge, torej se zavzemajo za to, da se pri delovanju ADS kaj spremeni in to tudi predlagajo. Iz vseh odgovorov na 2. vprašanje (navajamo in razlagamo jih v naslednji točki) pa je mogoče sklepati, da se članice/člani zavzemajo za spremembe.

5.2. Za kakšne modele organiziranosti ADS se zavzemajo člani/članice?

K drugemu vprašanju smo priložili kratke opise treh modelov organiziranosti krovnih nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih, ki smo jih oblikovali na podlagi rezultatov našega primerjalnega raziskovanja. Anketirane smo prosili, da povedo, kakšen model organiziranosti bi bil najprimernejši, da bi se zboljšalo delovanje ADS.

Preglednica 7: Stališča članov ADS o modelih delovanja nacionalnih združenj²⁶

Odgovori	Število odgovorov	Delež v %
<i>a/ skandinavski model</i>	1	3,3-
<i>b/ britanski model</i>	26	86,6-
<i>c/ slovenski model z notranjimi spremembami</i>	3	10
<i>d/ spremembe niso potrebne</i>	0	0
<i>skupaj</i>	30	100

Na podlagi odgovorov članov/članic ACS ugotavljamo:

- Večinsko mnenje članov/članic ADS je, da je t.i. britanski model organiziranosti nacionalnih združenj za izobraževanje odraslih, ki združuje organizacije in posameznike, najbolj primerna rešitev, če želimo izboljšati delovanje društva. Zanj se je opredelilo kar 26 (86,7%) anketiranih.
- Čeravno so 3 člani/članice ADS (10% anketiranih) videli to možnost tudi z ohranitvijo zdajšnje organiziranosti društva - kot stanovskega združenja posameznikov - če bi ga notranje reorganizirali, odgovori kažejo, da bi se večina članov/članic društva odločila za reorganizacijo ADS, s katero bi omogočili članstvo tudi organizacijam.
- Organiziranosti ADS pa člani/članice ne bi želeli reorganizirati tako, da bi onemogočili članstvo posameznikom. Za 'skandinavski model', ki združuje le organizacije ali asociacije, se je odločil-a le en član/članica.
- Vsi, ki so odgovorili na vprašalnik, pa se opredeljujejo za spremembe v ADS.

Vseh trideset izpolnjenih vprašalnikov tudi vsebuje utemeljitve za izbiro določenega modela organiziranosti.

Za t.i. britanski model, ki so ga s svojimi stališči najbolj podprli, so menili, da bi omogočil te naslednje izboljšave (navajamo tudi, kolikokrat se posamezne utemeljitve pojavljajo):

- ⇒ poenotenje dejavnosti izobraževanja odraslih in oblikovanje jasne vizije njegovega razvoja (2);
- ⇒ povečanje vpliva društva na oblikovanje dejavnosti izobraževanja odraslih in na razvoj andragogike (3);
- ⇒ možnost širjenja delovanja na različna področja izobraževanja odraslih (7);
- ⇒ učinkovitejša sistemska ureditev (2);
- ⇒ okrepitev društva – vključene organizacije naj bi dajale društvu strokovno, socialno in finančno podporo (4);

---

²⁶ Za vse tri modele uporabljamo delovno-operativna poimenovanja.

- ⇒ pospeševanje medsebojnega sodelovanja in povezovanja – z organiziranjem srečanj, seminarjev in delavnic, ki bi se jih udeleževali zaposleni v organizacijah, članicah ADS, bi omogočili izmenjavo znanja in pristopov ter boljšo informiranost delujočih na področju izobraževanja odraslih, spodbujali pa bi tudi vključevanje v mednarodne aktivnosti (6);
- ⇒ lažje uveljavljanje idej in zamisli posameznikov z delovanjem preko organizacij (2);
- ⇒ odpravljanje slabosti v delovanju ADS – anketirani navajajo zlasti te ugotovitve: skromna dejavnost društva še nadalje degresira; srečanja so brez vsebine; sklepi, ki jih društvo sprejema, se ne uresničujejo in so zelo splošni; društvo potrebuje aktivno članstvo; delovanje je občutiti le na 'vrhu'. (4).

Največkrat se v utemeljitvah za izbor t.i. britanskega modela pojavlja težnja po širitvi dejavnosti izobraževanja odraslih, zlasti s spodbujanjem medsebojnega sodelovanja in z izmenjavo znanja. Nekateri člani ADS poudarjajo pomembnost institucij zlasti za okrepitev društva v strokovnem delovanju in na področju financiranja. Tako bi se spremenil tudi njegov družbeni položaj, saj bi imelo vplivnejšo vlogo pri oblikovanju ustrezne politike za razvoj izobraževanja odraslih in andragogike.

Opredelitev za ohranjanje zdajšnje organizacijske oblike ADS z notranjimi spremembami so trije člani društva, ki so se zanjo odločili, utemeljili takole:

- ⇒ potrebna je večja angažiranost članov izvršnega odbora ADS in podružnic društva – v organe ADS je potrebno imenovati le tiste člane, ki so resnično pripravljeni sodelovati;
- ⇒ ADS je interesno združenje posameznikov – z vključevanjem organizacij bi se predstavništvo (kot vedno) omejilo le na direktorje, s čimer bi mnogim omejili možnosti za vključevanje, poleg tega pa so se organizacije doslej že združevale (ZLUS, Združenje zasebnih izobraževalcev);
- ⇒ bolj ustreza samostojnim izobraževalcem.

Te ugotovitve lahko hkrati obravnavamo tudi kot opozorilo, kakšne slabosti prinaša reorganizacija, ki bi združenje posameznikov spremenila v združenje organizacij.

Seveda pa je pri spreminjanju ustaljene organiziranosti zmeraj kanček bojazni pred novostjo; staro se nam zdi varnejše, bolj poznano.

Odločitev za skandinavski model je bila utemeljena s prepričanjem, da je za krovne organizacije pomembno povezovanje organizacij, in da je delovanje posameznikov najbolj intenzivno v organizacijah, v katerih so včlanjeni po svojih neposrednih interesih. Na ta način organizacije uresničujejo svoje ožje cilje in se povezujejo za uveljavljanje skupnih interesov. Posamezniki pa so bolj motivirani, če delujejo v svojih ožjih organizacijah, ker so jim te bližje.

5.3. Druge pobude članov/članic ADS za delovanje in organiziranost društva?

Domnevali smo, da bi poleg stališč o reorganizaciji ADS na podlagi modelov iz naše primerjalne analize delovanja krovnih nacionalnih združenj v evropskih državah člani/članice morda želeli dati tudi druge predloge, kako bi lahko delo društva izboljšali. Na pobudo so se dobro odzvali, saj je več kot polovica, 16 anketiranih dala zanimive predloge za izboljšanje organizacije in delovanja ADS.

Ti predlogi so:

- Razširitev članstva s sprejemanjem tudi nestanovskih članov.
- ADS naj bi za članice deloval kot informacijski center za zbiranje in posredovanje informacij ter oblikovalec centralne baze podatkov in strokovne knjižnice. Temu namenu bi služila tudi domača stran na Internetu in naslov elektronske pošte.
- ADS naj se reorganizira na podlagi sinteze vseh treh modelov in njihovih pozitivnih lastnosti, ki naj bi jih prilagodili slovenski specifikam.
- Okrepitev delovanja bi dosegli z redno zaposlenim osebjem in z državnimi sredstvi za delovanje.
- Za izvajanje nalog, pomembnih za razvoj izobraževanja odraslih, in za posodobitev delovanja naj ADS dobi večja pooblastila (tako od države kot od članic) in večja politična moč.

- V upravnem odboru naj bi bili zastopani vse pomembnejše andragoške ustanove in vsa področja, ki bi morale sodelovati med seboj in si ne nasprotovati.
- Potrebno bi bilo aktivirati sekcije, komisije in podružnice ter društvo učinkoviteje regijsko organizirati.
- Namesto ene letne konference bi morali delovanje ADS razširiti z organizacijo več posvetov, strokovnih srečanj in delavnic, ki bi omogočili izmenjavo znanja in izkušenj. Te aktivnosti bi omogočili in zelo olajšali s smiselno uporabo kapacitet sedeža društva.
- ADS se mora zavzemati za razvoj andragoškega svetovalnega dela.
- Okrepitev delovanja društva bi pomenilo tudi izdajanje lastne strokovne publikacije. V ta namen bi moralo ADS "prenesti pod okrilje društva" Andragoška spoznanja.²⁷

Ob izraženih stališčih in predlogih, ki dajejo pobude z reorganizacijo ADS, je mogoče kritično ovrednotiti odziv članov/članic na anketo, saj se je odzvala le dobra desetina (12.7 %) članstva, ki je bilo povabljenjeno k sodelovanju. Tudi takšen odziv govori o umestnosti vprašanja o dejavnosti društva in njegovi učinkovitosti. Članstvo je očitno neaktivno in se z društvom in njegovimi problemi ne identificira dovolj. Če primerjamo to s stanjem v preteklosti, ko je velik del članstva zelo aktivno deloval v društvu in zanj, je sedaj toliko bolj občutna potreba po razmisleku o tem, kako dejavnost in učinkovitost ADS povečati.

---

²⁷ Predlagatelj ne ve, da Andragoška spoznanja že delujejo pod okriljem ADS, saj je bilo društvo od vsega začetka njihov edini ustanovitelj; šele od leta 1999 se kot soustanovitelj pojavlja tudi FF. Iz predloga lahko vidimo, da člani ADS ne vedo, kakšna je vloga društva pri izdajanju Andragoških spoznanj.

6. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PREDLOGI

Potrebno je, da člani ADS razpravljajo o morebitni rešitvi, da postane ADS krovno nacionalno združenje organizacij za izobraževanje odraslih po zgledu tim. 'britanskega modela', ki je združenje organizacij in posameznikov. Zanj se je odločila velika večina anketirnih članov/članic. Po njihovem mnenju, ki mu je mogoče pritrditi, vključevanje organizacij povečuje vpliv združenja in mu izboljšuje socialni, družbeni, politični in finančni položaj. Kot močnejša asociacija po družbenem in gmotnem položaju se lahko organizacijsko okrepi in sprejme takšne temeljne cilje in naloge, ki bi mu omogočale učinkovito opravljanje vloge krovnega nacionalnega združenja za izobraževanje odraslih v Sloveniji. Takšna asociacija bi lahko, po zgledu podobno organiziranih asociacij v tujini, prevzela opravljanje vrste pomembnih dejavnosti. Nekaj so jih že našteali tisti, ki so izrazili svoja stališča v anketi. Ker smo jih podrobno že prikazali, naj tu vnovič izpostavimo tiste pridobitve, ki se zdijo v primerjavi z zdajšnjim stanjem najbolj vplivne: bolj enoten nastop; povečanje vpliva vseh nacionalnih in drugih subjektov (organizacij, asociacij) pri prizadevanjih za razvoj izobraževanja odraslih in andragogike v Sloveniji; vključitev in povezovanje različnih področij izobraževanja odraslih v skupni asociaciji; okrepitev društva, ki bi mu vključene organizacije dajale strokovno, socialno in finančno podporo za njegovo delovanje; možnost, da se za delovanje združenja redno zaposli stalno osebje in oblikuje urad ali sekretariat za opravljanje tekočih nalog in zagotavljanje izpeljave sprejetega programa.

Možnosti, ki jih vidijo člani/članice, pa so le del tistega, kar lahko opravi reorganizirano društvo. Od moči, ki bi si jo pridobilo z reorganizacijo in drugačno organiziranostjo, je odvisno, katere od nalog, ki smo jih spoznali iz delovanja poedobnih nacionalnih krovnih asociacij v drugih državah, bi lahko opravljalo novo nacionalno krovno združenje v Sloveniji. Kot smo videli, so to lahko: raziskovalne in razvojne naloge za razvijanje sistema, teorije in prakse; sooblikovanje in udejanjanje koncepcije, strategije in nacionalnega programa izobraževanja odraslih; predlaganje in razvijanje novih konceptov in oblik izobraževanja in učenja odraslih; vpeljevanje in promocija za razvoj pomembnih novosti v izobraževanju odraslih; širjenje ponudbe

formalnega in neformalnega izobraževanja; sodelovanje pri oblikovanju politike v izobraževanju odraslih in pri načrtovanju razvoja; opravljanje projektov za razvoj in prenovu izobraževanja odraslih ali sodelovanje pri njihovem načrtovanju in izpeljavi; organizacija različnih prireditev nacionalnega pomena, med temi tudi tudi mednarodnih; razvijanje modelov za uspešnejšo prakso; ugotavljanje potreb po izobraževanju odraslih; sistematično razvijanje informacijske dejavnosti z informacijskim središčem nacionalnega pomena in izčrpno podatkovno bazo; izdajanje strokovnih publikacij, periodičnega tiska; sodelovanje z omrežji izvajalcev in praktikov; udeležba na mednarodnih srečanjih in spodbujanje mednarodnega sodelovanja.

Opravljanje takšnih nalog zahteva, da združenje deluje kot močno strokovno razvojno središče ali pa ima takšno institucionalno rešitev v svoji sestavi. Za opravljanje zastavljenih nalog oblikuje projektne skupine in sodeluje z omrežji izvajalcev in praktikov. Za članice deluje kot koordinacijsko telo, krepi njihovo sodelovanje in jih vsestransko zastopa. Takšno delovanje se je pokazalo v drugih državah kot temelj učinkovitih in dejavnih združenj.

Nastaja seveda vprašanje, ali v Sloveniji zmoremo ustanoviti in razviti takšno asociacijo. Posebno še, ker smo nedolgo tega ustanovili Andragoški center Slovenije, ki naj bi opravljal mnoge od navedenih nalog in nekatere tudi zdaj opravlja. Za odgovor na to vprašanje se moramo nekoliko vrniti v preteklost. Soočanje društva s težavami, ki so bile izražene na skupščini v Mariboru, namreč ni edina težava, s katero se sooča danes izobraževanje odraslih v Sloveniji. Tudi ADS je v zadnjem letu opozarjalo na znake krize pri razvoju izobraževanja odraslih v Sloveniji v zadnjih letih.²⁸

Po zelo intenzivnem obdobju njegovega delovanja v osemdesetih letih je ADS začelo stagnirati in takšno oznako lahko uporabimo za vse nadaljnje desetletje - devetdeseta leta. Intenzivna dejavnost društva je privedla, med drugim, do ustanovitve Andragoškega centra Slovenije. Njegova ustanovitev in delovanje v prvih

letih sta vpeljala v stroko novo kakovost in omogočila njen razvoj na profesionalni ravni. ACS je prevzel vrsto nalog ADS, zlasti na področju raziskovalne in razvojne dejavnosti, pa tudi pri vplivanju na politiko in pri razvijanju systemske ureditve za izobraževanje odraslih. ACS je postal vplivna strokovna organizacija, a ob tem je delovanje društva zamiralo in ostajalo v njegovi senci. Med obema organizacijama se ni razvilo komplementarno in spodbujajoče sodelovanje. Tako bi lahko ACS opravljal vlogo razvojnega in raziskovalnega središča v sistemski navezi z ADS, društvo pa bi lahko delovalo kot širša, vseobsegajoča, kritična refleksija in asociacija za usklajevanje različnih interesov in vseh subjektov, ki delujejo na različnih ravneh v izobraževanju odraslih v Sloveniji. Ne bi smelo priti do tega, da se ACS zapre vase in se podredi nekim ožjim, bodisi lastnim bodisi državnim interesom; in do tega, da se ADS umakne in pasivno, kot nemočen statist spremlja dogajanje v izobraževanju odraslih v Sloveniji. Vendar se je zgodilo prav to.

Zato je treba nadaljnji razvoj v tej smeri preprečiti in z aktivnim delom doseči, da se razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji spet naravna v pravo smer.

Možnosti, ki se kažejo, da bi to dosegli, so:

1. Številni argumenti govorijo za to, da bi morali okrepiti dejavnost in vpliv Andragoškega društva Slovenije pri razvijanju izobraževanja odraslih in andragogike v Sloveniji. Tega ni mogoče narediti, če ostane društvo tako organizirano, kot je zdaj. Postati mora najbolj reprezentativen predstavniški organ organizacij in asociacij za izobraževanje odraslih, prav tako pa tudi posameznikov, ki delujejo na tem področju.
2. Tako bi tudi kot predstavniški organ, delujoč kot nevladna organizacija, dopolnil zdaj pretežno enostransko usmerjene državne strukture, zlasti Strokovni svet za izobraževanja odraslih, kot ta čas edini predstavniški organ za izobraževanje odraslih v državi. Zdi se, da bi bila optimalna rešitev za ADS, da poveže druge asociacije, ki se sicer aktivno zavzemajo za svoja področja in s tem tudi za članstvo, ki ga povezujejo, a so vsaka zase prešibke. Tako bi se ohranila kohezivnost nekdanjega

---

²⁸ V javnosti je ADS na to opozorilo posebno na posvetu, ki je bil v Ljubljani dne 29. februarja 2000 z

članstva krovne organizacije (ADS) v asociacijah, s katerimi so ožje in bolj neposredno povezani. Asociacije, ki so potencialne članice novega nacionalnega krovnega združenja, naslednika ADS, so: Zveza ljudskih univerz; enote za izobraževanje odraslih v šolah; zasebne organizacije in podjetja za izobraževanje; asociacije kadrovskih delavcev in izobraževalcev v podjetjih; borze znanja; študijski krožki; središča za samostojno učenje; središča za projektno učenje za mlade; udeleženci programov usposabljanja za življenjsko uspešnost itn., lahko pa tudi druge interesne skupine, poklicna združenja, sekcije društev ali njihove podružnice na posameznih območjih. Pri tem bi se lahko zgledovali po drugih državah, kjer so krovna nacionalna združenja že dalj časa tako organizirana. S tem se ponuja možnost, da interese vseh teh asociacij zastopa močna krovna organizacija, naslednica ADS. Spremembo svoje organiziranosti bi izrazila tudi z novim imenom, ki bi lahko bilo: *Združenje andragogov in andragoških organizacij Slovenije*.

3. Reorganizacija ADS se posredno povezuje z ureditvijo razvojno-raziskovalne dejavnosti na področju izobraževanja odraslih v Sloveniji. Pri tem je mogoče identificirati dve temeljni potrebi:

a/ razvojno-svetovalna dejavnost za potrebe izvajanja dejavnosti vzgoje in izobraževanja, kot si jo je v svojih programih, zlasti o prenovi vzgoje in izobraževanja na temelju šolske zakonodaje, zastavilo Ministrstvo za šolstvo in šport. Iz opisa teh nalog je očitno, da je prednostni cilj te dejavnosti izpeljava tistih vzgojno-izobraževalnih programov in aktivnosti, ki jim daje prednost MŠŠ in šolska zakonodaja, njihovi izvajalci pa so javni zavodi;

b/ raziskovalna in razvojna dejavnost za celovito in dolgoročno naravnano razvijanje in pospeševanje izobraževanja in učenja odraslih in spreminjanje kulture učenja v Sloveniji.

Vprašanje, ki se ob tem zastavlja, je, ali lahko oba cilja dosežemo z umestitvijo večine razvojnih in raziskovalnih projektov v eno ustanovo, kot je zdajšnji Andragoški

---

naslovom 'Država - mati ali mačeha izobraževanju odraslih'.

center Republike Slovenije. S sprejetjem Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOVI) se je položaj ACS, kot poprej avtonomne, programske široko naravnane razvojno-raziskovalne organizacije, pomembno spremenil. ACS je postal pretežno razvojna in svetovalna ustanova Ministrstva za šolstvo in šport, kar je seveda v skladu z ZOVI, a se s tem slabi siceršnja vloga ACS, kot najširše, avtonomne razvojne in raziskovalne ustanove za celovito in dolgoročno naravnano razvijanje in pospeševanje izobraževanja in učenja odraslih v Sloveniji.

Če bo pri tem ostalo, bo potrebno za pospešitev inovativnih projektov in raziskovanj za širše potrebe poiskati v Sloveniji kako drugo ustrežnejšo možnost institucionalizacije razvojnega in raziskovalnega dela ali pa razdeliti dejavnost ACS na dve enoti, od katerih ima ena funkcijo razvojno-svetovalne službe za MŠŠ, druga pa funkcijo avtonomne razvojno-raziskovalne ustanove. V tej drugi funkciji bi bil lahko ACS organizacijsko in funkcionalno povezan z ADS. Če se ACS ne bi uspela prilagoditi opisanim potrebam in razmeram, bo moralo ADS spodbuditi ustanovitev posebne razvojno-raziskovalne enote, ki bi opravljala opisane naloge neodvisne razvojno-raziskovalne ustanove in bi bila povezana s programom ADS.

4. Poleg potreb po razvojno-raziskovalnem delu splošnega pomena za razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji, so očitne tudi potrebe po tem, da se razvijejo specializirana razvojno-raziskovalna središča za posamezna področja izobraževanja odraslih, kot so: izobraževanje odraslih za pridobitev javno priznane splošne izobrazbe (osnovne, srednje), praviloma v šolah (nosilna institucija Zavod RS za šolstvo); poklicno izobraževanje odraslih (nosilec Center za poklicno izobraževanje); visokošolsko izobraževanje odraslih (nosilci: univerza, fakultete); splošno neformalno in drugo izobraževanje in učenje odraslih za osebne potrebe (potencialni nosilec: Zveza ljudskih univerz Slovenije); izobraževanje in usposabljanje odraslih, povezano z zaposlovanjem (potencialni nosilec: Republiški zavod za zaposlovanje); izobraževanje odraslih v podjetjih (potencialni nosilec: Gospodarska zbornica Slovenije). Poleg naštetih so lahko tudi še druge potrebe, ki bi jih tudi lahko pokrivala posebna središča (npr. izobraževanje odraslih za demokracijo; izobraževanje starejših odraslih; poučevanje in učenje tujih jezikov; itn.). Takšne institucije tudi

lahko postanejo članice krovnih nacionalnih združenj za izobraževanje, kar lahko ugotovimo iz analize njihovega delovanja v drugih državah.

5. Novo združenje - nacionalna krovna asociacija za izobraževanje odraslih - bi morala razviti ustrezno upravno strukturo, to so: upravni odbor, skupščina, sekretariat, komisije itn. Dogovoriti bi se morala o načinu zadovoljevanja in usklajevanja interesov svojih članov in članic, zlasti organizacij in asociacij, ki bi se v njej združile. Dejavnost bi se financirala tako iz javnih virov (država) kot tudi iz članarin organizacij-članic in posameznikov ter sredstev sponzorjev in drugih virov.

7. VIRI

Abteilung Erwachsenenbildung (1990). Erwachsenenbildung in Österreich. Dunaj: Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Sport.

ACS (1998). Hamburška deklaracija o učenju odraslih, Akcijski načrt za prihodnost, CONFITEA (5; 1997; Hamburg). Ljubljana: ACS in Urad Slovenske nacionalne komisije za UNESCO.

ADS (1999). Zapisnik Skupščine Andragoškega društva Slovenije, Ljubljana.

ADS (2000): Država - mati ali mačeha izobraževanju odraslih. Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana.

A.I.D.E.A. (1998). Statuto dell'Associazione Italiana di Educazione degli Adulti. Firenze: A.I.D.E.A.

AONTAS (1997). AONTAS Strategic Plan 1998 –2000, A Vision for the Future. Dublin: AONTAS.

AONTAS (1998). AONTAS Annual Report 1998. Dublin: AONTAS.

Bax, Bill (1998). From European Bureau of Adult Education to European Association For the Education of Adults 1953 – 1998. Barcelona: EAEA.

Bax, William (1995). The Roles and Functions of the System of Adult Education in the General Education System including Vocational Training. Amersfoort: EAEA.

ECLE (1984). Adult Education in Europe, Studies and Documents No. 24: Adult Education in the Nordic Countries I (Denmark, Finland). Praga: European Centre for Leisure and Education.

ECLE (1989). Adult Education in Europe, Studies and Documents No. 25: Adult Education in the Nordic Countries II (Iceland, Norway, Sweden). Praga: European Centre for Leisure and Education.

ECLE (1984). Adult Education in Europe, Studies and Documents No. 21-22, Adult Education in Ireland. Praga: European Centre for Leisure and Education.

Ferstl, F. (1979). Adult Education in Europe, Studies and Documents No. 7, Adult Education in Austria. Praga: European Centre for Leisure and Education (ECLE).

Folkbildningsförbundet (1995). Non-formal Adult Education in Sweden. Stockholm: Folkbildningsförbundet.

Harangy, Laszlo in Toth, Janosz Sz. (1996). Hungary. V: International Review of Education, vol. 42, 1-3. str. 59-73.

HFHSS (1997). Hungarian Folk High School Society's International Networks, The MNT News. Budimpešta: HFHSS. Julij 1997.

ICAE (1995). ICAE Directory. Toronto: ICAE. 1995.

Jarvis, Peter (1992). Perspectives on Adult Education and Training in Europe. Leicester: NIACE.

Jederlund, L. (1996). An introduction to folkbildning. Stockholm: Folkbildningsradet.

Jelenc, Zoran (1996). Adult Education Research in the Countries in Transition (v zbirki Študije in raziskave; 6). Ljubljana: ACS.

Jelenc, Zoran (1998). Vloga in razvoj Andragoškega društva Slovenije v obdobju 1968-1991. Ljubljana. ACS.

Jelenc, Zoran (1999a). Spet kriza izobraževanja odraslih? (1. del). V: Novičke št. 4. Ljubljana. ACS, str. 8-11.

Jelenc, Zoran (1999b). Spet kriza izobraževanja odraslih? (2. del). V: Novičke št. 6. Ljubljana: ACS, str. 15-17.

Jelenc, Zoran (1999c). Spet kriza izobraževanja odraslih? (3. del). V: Novičke št. 9. Ljubljana: ACS, str. 13-16.

Kansanvalistusseura (1981). General Adult Education in Finland. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Knowles Malcolm S. (1980). The Modern Practice of Adult Education, From Pedagogy to Andragogy, Revised and Updated. Cambridge: Cambridge Adult Education.

Merriam, S. B. in Cunnigham, P. M. (1989). Handbook of Adult and Continuing Education. San Francisco: AAACE.

NIACE (1998). Adult Continuing Education, Year Book 1998 – 1999, A directory of organisations and resources in adult continuing education and training. Leicester: NIACE.

NIACE (1998). Annual Report and Accounts 1997 – 1998. Leicester: NIACE.

Titmus, Colin J. (1989). Lifelong Education for Adults, An International Handbook. Oxford: Pergamon Press.

Toth, Janosz Sz. Folk high schools and civil society in Hungary.

Tuckett, Alan (1997). Lifelong Learning in England and Wales. Leicester: NIACE.

Tuijnman, Albert C. (1996). *International Encyclopedia of Adult Education*. Oxford: Elsevier Science Ltd.

UNESCO (1996). *Adult Education – The Legislative and Policy Environment*. *International Review of Education*. UNESCO.